

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOĞU TRAKYA'DA ROMA DÖNEMİ YOLLARI

ERDENER PEHLİVAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. Y. SÜMER ATASOY

EDİRNE 2010

DOĞU TRAKYA'DA ROMA DÖNEMİ YOLLARI

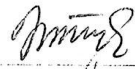

Hazırlayan : Erdener PEHLİVAN
Danışman: Prof. Dr. Y. Sümer ATASOY

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Arkeoloji Anabilimdalı için
öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Edirne
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
2010

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERDENER PEHLİVAN tarafından hazırlanan DOĞU TRAKYADA ROMA DÖNEMİ YOLLARI Konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca 10.03.2010 Çarşamba günü saat 11.00'da yapılmış olup, tezin kabul edilmiştir..... OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Y. Sümer ATASOY (Danışman)	Kabul	
Doç. Dr. Burçin ERDOĞU	Kabul edilmiştir	
Yrd. Doç. Dr. Şahin YILDIRIM	Kabul	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	366041
Yazar Adı / Soyadı	Erdener PEHLİVAN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 40900544242
Telefon / Cep Telefonu	0284 226 87 03 0532 780 85 43
e-Posta	erdener_pehlivan@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Doğu Trakya'da Roma Dönemi Yolları
Tezin Tercümesi	Roman Roads in Eastern Thrace
Konu Başlıkları	Arkeoloji
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Arkeoloji Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Arkeoloji Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	101
Tez Danışmanları	Prof. Dr. Y. Sümer ATASOY
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Doğu Trakya = Eastern Thrace / Roma Dönemi = Roman Period / Antik Yollar = Ancient Roads / Antik Yol Yapım Teknikleri = The Ancient Road Construction Techniques
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelenmesini istiyorum [3 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının 03.04.2013 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Ertelene süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

04.04.2010

İmza:.....

Yazdır

ÖNSÖZ

Doğru Trakya'da Roma Yolları adlı tezimiz kapsamında Doğu Trakya'daki yolları inceleyerek bu yolların tarihsel kökenlerine ve günümüz uzantılarına ilişkin çıkarımlarda bulunmayı amaçladık. Bugüne değin Trakya bölgesi üzerine yapılan araştırmaların azlığı başlıca sorunumuzu oluşturmaktadır. Trakya arkeolojisine verilecek olan önemle bu eksikliğin kısa zamanda bu sorunun aşılacağı kanaatindeyim.

Bu amaca yönelik olarak ilk atılan ilk adımlardan biri sayılabilecek bu tezi çalışmama imkan tanıyan Sayın Hocam Prof. Dr. Y. Sümer ATASOY'a burada en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında tezin başından sonuna desteğini esirgemeyen Hocam Yrd. Doç. Dr. şahin YILDIRIM'a, Kaynakça konusundaki yardımlarından Dolayı Sayın Ergün KARACA'ya ve çalışmalarım sırasında benden maddi, manevi desteğini esirgemeyen aileme burada teşekkürlerimi sunarım.

Erdener PEHLİVAN
EDİRNE, 2010

Hazırlayan: Erdener PEHLİVAN

Tezin Adı: Doğu Trakya'da Roma Dönemi Yolları

ÖZET

Doğu Trakya'da Roma Yol Ağı üzerine yaptığım bu çalışma yerleşim birimleri üzerinden, Trakya bölgesinin Anadolu ve Balkanlar ile ilişkileri çerçevesinde gelişim gösteren güzergahları ve bu güzergahlar üzerinde yer alan tüm dönemlere ait yerleşim birimlerinin tarihsel süreç içindeki gelişimini gözler önüne sermeyi amaçlayan monografik nitelikte bir araştırmadır. Ayrıca Eklerde verdiğimiz haritalar, tezin görsel yanını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Trakya, Roma Dönemi, Antik Yollar, Antik Yol Yapım Teknikleri.

Prepared By: Erdener PEHLIVAN

Name Of Thesis: Roman Roads in Eastern Thrace

SUMMARY

Eastern Thrace Roman road network have made on this study settlements over Thrace region of Anatolia and the Balkans, relations with the developer within the framework of routes and the routes over the entire period of the settlements belonging to the historical process of development in the eyes reveal aimed monographic nature is an investigation. In addition, the maps given in the annexes, the thesis constitutes the visual side.

Keywords: Eastern Thrace, Roman Period, Ancient Roads, The Ancient Road Construction Techniques.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	
I- Giriş	1
II-Trakya Tarihi Coğrafyası	2
II-A- Sınırları	2
II-B- Coğrafi Özellikleri	2
II-C- İklimsel Özellikleri	3
II-D- Akarsuları	3
II-E- Madenler	4
II-F- Tarımsal Üretim	4
II-G- Trakya'da Tunç Çağından İtibaren Yerleşim Yerleri	5
II-G-1 Tunç Çağı Yerleşim Yerleri	5
II-G-2- Demir Çağları	18
II-H- Hellen Kolonizasyonunda Thrakia	20
II-I- Thrakia'da Pers Hakimiyeti	21
II-J- Bağımsız Thrakia Devleti	22
II-K- Makedon Hakimiyeti Altında Thrakia (Büyük İskender ve Lysimachos)	23
II- L- Roma Döneminde Thrakia	25

III-Roma Dönemi Yol Yapım Teknikleri	27
III-A- Güzergahın Belirlenmesi	28
III-B- Topografik Ayrım	29
III-B-1- Ovalık Araziler	29
III-B-2- Az Eğimli Araziler	29
III-B-3-Yamaç ve Kayalık Araziler	30
III-B-3-a- Anakayanın Yontulduğu yollar	30
III-B-3-b- Anakaya'nın Yontulmadığı Yollar	30
III-C –Roma Yolları ile İlgili Diğer Öğeler	31
III-C-1- Nehir Geçitleri	31
III-C-2-Sabit Köprüler	31
III-C-3-Tombaz (Duba) Köprüler	32
III-D- Yol İnşasında Kullanılan Malzeme Türleri ve Temini	32
III-E- İş gücü	33
III-F-Yolların Üzerinde Yer Alan Öğelerin Bakımı, Korunması ve Ulaşım Sistemi	33
IV-Doğu Trakya'yı Kateden Roma Yolları	35
IV-A-Doğu Batı Doğrultulu Roma Yolları	36
IV-A-1- Via Egnatia	36

IV-A-1-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri	37
IV-A-1-b- Via Egnatia güzergahi ile bağlantılı ikincil yollar	44
IV-A-1-b-(1) Ara bağlantı yol (Apri – Ainos – Kypsela Güzergahı)	44
IV-A-1-b-(2)- Gelibolu Yarımadasına Devam Eden Yol	46
IV-A-2- Via Militaris; İstanbul(Byzantion) – Belgrad (Sigidinum) Roma Ordu Yolu	53
IV-A-2-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri	53
IV-A-3- İstanbul – Kırım Karadeniz Sahil Yolu	57
IV-A-3-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri	57
IV-A-4- İstanbul – Vize - Kırım Yolu	59

IV-A-4-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri	59
IV-B- Kuzey – Güney Doğrultulu Roma Yolları	62
IV-B-1- Hadrianoupolis- Traianoupolis Yolu	62
IV-B-1-a– Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri	62
V-Sonuç	63
Kaynakça/ Bibliyografya	
Levhalar	
Ek Haritalar	
Ek-1. Doğu Trakya’da Prehistorik Dönem Yerleşimleri Haritası	
Ek-2. Doğu Trakya’da Klasik Dönem Yerleşimleri Haritası	

LEVHA LİSTESİ

Levha I	Çizim 1	Yol Kesiti (http://fubini.swarthmore.edu/~ENVS2/S2006/nmalina1/romanroads.html .)
Levha I	Çizim 2	Yol Kesiti (http://www.romansinsussex.co.uk/Library/road.gif)
Levha II	Resim 1	Yol Yapımını Gösteren Temsili Resim (http://www.dkimages.com/discover/DKIMAGES/Discover/Home/Technology/Engineering/Roads/Early-Road-Construction/Early-Road-Construction-1.html)
Levha II	Çizim 3	Ovalık Arazide İnşa Edilen Yol Planı ve Kesiti
Levha III Kesiti	Çizim 4	Eğimi Az Olan Arazilerde İnşa Edilen Yol
Levha III	Çizim 5	Eğim Oranı Yüksek Arazilerde (Anakaya yontularak) inşa edilen yol kesiti
Levha IV	Çizim 6	Eğim Oranı Yüksek Arazilerde (Anakaya Yontulmadan)
Levha IV	Çizim 7	İnşa Edilen Yol Kesiti Nehir Geçiti
(Levha I' den Levha IV'e kadar olan çizimler David French'in Roman Roads and Milesones of Asia Minor adlı eserinden alınmıştır.)		
Levha V	Resim 2	Ahşap Köprü
Levha V	Resim 3	Taş Temelli Ahşap Köprü
Levha VI	Resim 4	Duba Köprü (Traianus Sütunundan Detay)
Levha VI	Resim 5	Taş Köprü
(Levha V'ten Levha VI'ya kadar Fritz Kretschmer'in Antik Roma'da Mimarlık ve Mühendislik adlı kitabından alınmıştır.)		
Levha VII	Resim 6	İstanbul – Kırım Yolundan Detay (Sivastopol Yakınları)
Levha VII	Resim 7	İstanbul – Kırım Yolundan Detay (Sivastopol Yakınları)

Levha VIII	Resim 8	Via Egnatia'dan Detay (Kavala Yakınları) (http://www.taurisium.com/sliki_vesti/Via-Egnatia-Radozhda.jpg)
Levha VIII	Resim 9	Via Egnatia'dan Detay (Phillippi) (http://xhaxhai.files.wordpress.com/2009/05/via-egnatia-1.jpg)
Levha IX	Resim 10	Via Egnatia'dan Detay (Ainos) (Prof. Dr. Sait Başaran'ın Arşivinden)
Levha IX	Resim 11	Via Egnatia'dan Detay (Traianoupolis) (Taraftmdan Çekilmiştir.)
Levha X	Resim 12	Via Egnatia'dan Detay (Komara Köyü – Batı Trakya) (Taraftmdan çekilmiştir.)
Levha XI	Resim 13	Via Egnatia'dan Detay (Neapolis – Kavala)
Levha XII	Harita 1	Demir Çağları Trak Kabileleri (Afif Erzen'in İlk Çağ Tarihinde Trakya adlı eserinden alıntılanarak taraftmdan çizmiştir.)
Levha XIII	Harita 2	Trakya Bölgesinin Sınırlarını Gösteren Harita (Rees Longman ve Brown Orme'nin 1826 tarihli Haritası)
Levha XIV	Harita 3	Tabula Peutingeriana (Trakya Detayı)
Levha XV	Resim 14	Edirne – Havsa – Söğütlüdere köyü Roma Dönemi miltaşı (Yrd. Doç. Dr. Şahin YILDIRIM Arşivi)
Ek 1.		Prehistorik Dönem Trakya Yerleşimleri Haritası (Yrd. Doç. Dr. Şahin Yıldırım'ın Yayınlanmamış doktora tezi, Barington Atlas ve Lokalizasyonlar konusunda metin içinde geçen makalelerden faydalanılarak yapılmıştır)
Ek 2.		Trakya'da Klasik Dönem Yerleşmeleri ve Roma Yolları Haritası (Yrd. Doç. Dr. Şahin Yıldırım'ın Yayınlanmamış doktora tezi ve Barington Atlas'tan faydalanılarak oluşturulmuştur.)

I-GİRİŞ

“Doğu Trakya’da Roma Yol Ağı” adlı tezimin kapsamında Trakya bölgesinin genel sınırlarını çizerek tezimin konusunu oluşturan alan tanımlanacaktır.

Bölgenin coğrafya ve iklim özellikleri üzerinde durarak yaşanılabilirlik düzeyi incelenecektir.. Akarsular ve madenlerin, bu coğrafya üzerindeki yerleşim yerlerine, etkileri açıklanacaktır.

Tarihin en erken çağlarından itibaren yerleşim özelliği gösteren bölgeleri dönem dönem inceleyerek Klasik dönem yerleşmeleri ile arasındaki bağ araştırılacaktır. Dönemlere göre Trakya’da değişen güç dengelerinin kentleşme üzerindeki etkisi üzerinde durulacaktır.

Ayrıca yol yapım teknikleri üzerinde durarak yol güzergahlarının belirlenmesi ile ilgili bir sonuca varmak amaçlanmaktadır. Yolların inşa edildikleri topografyaya göre niteliğe ilişkin bilgilerde vermek amaçlanmaktadır.

Doğu Trakya’da ki yol ağını haritalar vasıtasıyla görselleştirerek güzergah üzerinde ki kentlere ilişkin bilgiler vererek çalışmaya monografik bir anlam yükleyerek gelecekte yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

II-THRAKİA BÖLGESİ TARİHİ COĞRAFYASI

II-A- Sınırları

Thrakia bölgesi olarak adlandırdığımız coğrafyanın, genel olarak Batı'da Makedonya'dan başladığını Doğu'da Bosphorus Thrakios'a (İstanbul Boğazı) kadar olan alanı kapsadığını kaynaklardan biliyoruz.

Tezin konusunu oluşturan Doğu Thrakia Bölgesinin sınırlarından bahsetmek gerekirse;

Yukarıda bahsi geçen genel (Büyük) Thrakia Bölgesi içinde küçük bir bölümü oluşturan Doğu Thrakia'nın sınırlarından bahsetmek gerekir. Bu sınırları; doğu'da, Pontos Euksinos (Karadeniz) ve Bosphorus Thrakios (İstanbul Boğazı) oluştururken , güney'de, (batıdan doğuya) Aigaios Pelagos (Ege denizi), Hellespontos (Çanakkale Boğazı) ve Propontis (Marmara Denizi) oluşturmaktadır. Kuzey'de, Mons Asticus'un (Istranca Dağları) kuzeyi oluşturmaktadır. Batı sınırı ise yine bir doğal çizgi olan Hebros (Meriç Nehri) tarafından çizilmektedir¹. (Lev. XLV Harita 2, Lev. XLVI Harita 3)

II-B- Coğrafi Özellikleri

Doğu Thrakia geniş ovalar ve tarıma elverişli düzlüklere sahip bir bölgedir. Geniş ovalar arasında yer alan başlıca yükseltileri şunlardır. Kuzeyinde Thrak kabilelerinden Astların adından geldiği düşünülen, Mons Asticus (Istranca Dağları), Güneyinde Hieron Oros adıyla anılan (Kutsal Dağ yada Günümüzdeki adıyla Ganos Dağı), ve Güneybatısında Koru dağları (antik adı bilinmemektedir) yer almaktadır².

¹ Veli Sevin, (2000): *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara: s. 18.

² Sevin, 2000: 19.

II-C- İklimsel Özellikleri

Oldukça sert karasal bir iklime sahip olan Trakya bölgesinin yüksek kesimleri oldukça sık orman örtüsüyle kaplıyken, iç bölgeler ve kıyı şeridinde kalan ovaları step görünümündedir. Bu ovalık alanlar tarımsal üretime elverişli yapısıyla yerleşimi cazip hale getirir. Ayrıca ormanlık alanlarda elde edilen kereste de önemli bir ticaret malıdır³.

Bölgenin Karadeniz kıyısında kalan kesimlerinde bol yağışlı Karadeniz iklimi özellikleri görülürken, Marmara denizi kıyısında yer alan oldukça geniş bir bölgede Marmara geçiş iklimi olarak adlandırılan Akdeniz iklimi özelliklerine yakın bir iklim özelliği görülmektedir. Bu iki iklim kuşağı arasında kalan denizlerden soyutlanmış alanda karasal iklim özellikleri görülmektedir⁴.

Ortalama sıcaklık değerleri

Kış aylarında -2 derece civarındadır.

Yaz aylarında 25 derece ortalamalarında seyrederek.

II-D- Akarsuları

Kuzey – Güney doğrultulu akarsular, Tonzos (Tunca), Ardeskos (Arda), Hebros (Meriç), Doğu – Batı doğrultulu olarak Agrianes'i (Ergene)'dir. Ayrıca bunlar haricinde küçük akarsularda mevcuttur. Bunlar; Arzos (Çorlu suyu), Tearos (Kaynarca), Apsinthos (Derbent deresi), Melas (Kavaksuyu), Athyra (Çekmece Deresi), Kydaris (Alibey deresi), Barbyses (Kağıthane deresi)'dir. Bu akarsuların haricinde bölgede yer alan göllerin adları ise şöyledir. Delkos (Terkos) ve Stentaris (Gala) gölleridir⁵.

³ Sevin, 2000: 19.

⁴ Şahin Yıldırım, Trakya Tümlüsleri ve Lokalizasyonu, 2002. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

⁵ Sevin, 2000: 19.

II-E- Madenler

Mons Asticus (Istranca Dağları) üzerinde bakır ve çinko madenleri bulunur. Bölge genelinde bir çok yerde de demir ve bakır madenleri de bulunmaktadır⁶. Dereköy, Şükrüpaşa ve Armutveren'de bakır. Demirköy'de demir ve Rezve deresinde altın yatakları bulunmaktadır.

II-F- Tarımsal Üretim

Homeros'un sözünü ettiği gibi arpa ve kenevir yetiştirilmekteydi. Yine başka bir antik yazar olan Ksenophon bölgenin arpa ve buğday yönünden zengin olduğunu notlarına kaydetmiştir⁷. Bu ürünler haricinde üzümleri oldukça meşhur olan Thrakia bölgesi şarap üretimi ile de göz doldurmaktadır. Ayrıca bölgede hayvan yetiştiriciliği anlamında koyun besiciliği ve at yetiştiriciliği önemlidir⁸. Deniz kıyısında yer alan bölgeler için balıkçılık önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır. Strabon, Keras'ın (Haliç) ton balığı ve palamut bakımından zengin olduğunu notlarına kaydetmiştir⁹. Byzantion'un ihracatında önemli bir yer tutan palamut ve ton balığı sikkelerinin arka yüzlerinde tip olarak kullanılacak kadar önemli bir ticaret ürünüydü¹⁰.

⁶ Pilinius, *Naturalis Historia*, XXXIII, s. 66.

⁷ Ksenophon, *Anabasis* VIII, 1, s. 13.

⁸ Homeros, *İlliada*, XIII 4; XIV 227.

⁹ Strabon, *Geographica*, s. 320.

¹⁰ Sevin, 2000: 19.

II-G- Trakya’da Tunç Çağından İtibaren Yerleşim Yerleri^{11 12}

II-G-1 Tunç Çağı Yerleşim Yerleri

EDİRNE

Arpalıktepe

Edirne ili İpsala ilçesi Tevfikiye köyünün 1 km kuzeydoğusundadır. Bahsi geçen bu höyük tipi yerleşimde İTÇ I’e ait tabakalar da vardır¹³.

Çardakaltı

Edirne ili Merkez ilçe Avarız yolu üzerinde çöplüğün altında kalan bu höyük tipi yerleşimde İTÇ’na ait tabakalar bulunmaktadır¹⁴.

Çardaklı

Edirne ili Merkez ilçe Avarız yolu üzerinde geniş ve yayvan bir höyüktür. Toplanan tunç çağı malzemesi Bulgaristan’daki Sveti Krilovo ve Ezero malzemeleri ile ilişkilidir¹⁵.

¹¹ Trakya Bölgesinde Paleolitik, Neolitik ve Kalkolitik dönemlerde de önemli yerleşim alanları kurulmuştur. Ancak sistematik bir yol ağı gereksinimi ilk defa Tunç çağı ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu sebeple bu paleolitik, neolitik ve kalkolitik dönemlere ait yerleşim yerlerine tek tek değinmek yerine bahsi geçen bu dönemlerin genel karakterinden bahsetmek daha doğru olacaktır. Paleolitik dönemde Trakya’da yerleşim sayısı oldukça azdır. En önemli yerleşim alanı doğal savunma ve barınma alanı oluşturan Yarımburgaz Mağarasıdır. Bu dönem sonrasında Trakya’da yer alan Prehistorik yerleşimlerin sayısında artış gözlemlenir. Önemli yerleşimler arasında Hocaçeşme Höyüğü, Toptepe, Aşağıpınar, Kanlıgeçit, Çardakaltı gibi höyük tipi yerleşimler sayılabilir.

¹² Burada anlatılan yerleşim yerleri Ek 1. deki haritada gösterilmektedir.

¹³ Erdoğan, 1999: 346.

¹⁴ Erdoğan, 1996: 278 – 279.

Değirmen Tepe

Edirne ili Enez ilçesi Umurbey köyünün hemen doğusundaki tepede yer almaktadır. İTÇ 1 ve İTÇ 2'ye ait buluntular saptanan düz yerleşim yeridir¹⁶.

Düşübakyaması

Edirne il merkezinin yaklaşık 10 km kuzeyinde Avarız köyünün 1 km batısında yer alan höyük tipi yerleşim İTÇ 1 ve İTÇ 2 ye ait tabakalarda içermektedir¹⁷.

Hasköy Höyüğü

Edirne ili Enez ilçesi Hasköy köyü sınırları içinde İTÇ 1 ve İTÇ 2 tabakaları barındıran höyük tipi yerleşim alanıdır¹⁸.

Kaldırım

Edirne ili Merkez ilçe Hatıpköy'ün 1 km doğusunda yer alan düz yerleşim alanı, İTÇ malzemesi içerir¹⁹.

Karakumluk

Edirne ili Meriç ilçesi Umurca köyü sınırlarında İTÇ malzemesi barındıran düz yerleşim alanıdır²⁰.

¹⁵ Erdoğan, 1996: 278 – 279.

¹⁶ Sait Başaran, (1998): “Enez 1996 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları” 19. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2, Ankara: s. 609 – 610.

¹⁷ Erdoğan, 1996: 278 – 279.

¹⁸ TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1284&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1284&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

¹⁹ Erdoğan, 1996: 276.

²⁰ Erdoğan, 1999: 347.

Karşıbağlar

Edirne ili Meriç ilçesi Nasuhbey köyü sınırlarında İTÇ malzemesi barındıran düz yerleşim alanıdır²¹.

Kaynaklar 2 / Sülecik

Edirne ili Süloğlu ilçesi Sülecik köyü sınırları içinde İTÇ tabakaları bulunan höyük tipi yerleşim alanıdır²².

Kaynaklar / Arpaç

Edirne ili Havsa ilçesi Arpaç köyü sınırlarında yer alan düz yerleşim alanı İTÇ malzemeleride barındırmaktadır²³.

Keşan Mezarlık

Edirne ili Keşan ilçesi mezarlık alanında bulunan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ tabakalarıda içermektedir²⁴.

Kocaçeşme

Edirne ili Keşan ilçesi Kocaçeşme köyü sınırları içinde yer alan Düz yerleşim alanı İTÇ buluntuları içermektedir²⁵.

²¹ Erdoğru, 1999: 347.

²² Erdoğru, 1996: 277 .

²³ Erdoğru, 1996: 277 .

²⁴ Özdoğru M., 1987: 159 - 160.

²⁵ Özdoğru M., 1987: 159 - 160.

Kocahöyük

Edirne ili Süloğlu ilçesi Geçkinli köyü sınırları içinde kalan İTÇ malzemelerine sahip düz yerleşim alanıdır²⁶.

Mayababa

Edirne ili Meriç ilçesi Büyükaltıağaç köyü sınırları içinde bulunan İTÇ malzemesi içeren Düz yerleşim alanıdır²⁷.

Mezarlıktepe

Edirne ili Meriç ilçesi Olacak köyü sınırlarında İTÇ malzemesi de içeren düz yerleşim alanıdır²⁸.

Namazgah Mevkii

Edirne Merkez ilçe Hatıpköy yolu üzerinde İTÇ malzemezi içeren düz yerleşim alanıdır²⁹.

Ortakçı

Edirne ili Lalapaşa ilçesi Ortakçı köyünün 1 km kuzeydoğusunda Kemerköprü mevkiinde yer almaktadır. Bahsi geçen höyük tipi yerleşimde İTÇ tabakaları da mevcuttur³⁰.

²⁶ Erdoğu, 1996: 278.

²⁷ Erdoğu, 1999: 346.

²⁸ Erdoğu, 1999: 347.

²⁹ Erdoğu, 1996: 276.

³⁰ Erdoğu, 1996: 277.

Pandırbağçe / Üveyiktepe

Edirne ili Enez ilçesi Küçükevren köyü sınırları içinde bulunan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ 1 ve İTÇ 2 ye ait tabakalar da barındırır³¹.

Söğütlük

Edirne ili İpsala ilçesi Tefikiye köyü sınırları içinde İTÇ malzemesi içeren düz yerleşim alanıdır³².

TEKİRDAĞ

Damnarca Çeşme

Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesi Kılıçlar köyü sınırlarında yer alan tepe üstü yerleşimidir. İTÇ buluntuları içermektedir³³.

Eskibağlık

Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesi Lefeci köyü sınırları içinde İTÇ malzemesi veren düz yerleşim alanıdır³⁴.

³¹TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2409&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2409&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

³² Erdoğu, 1999: 346.

³³TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=763&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=763&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

³⁴ Mehmet Özdoğan, Murat Akman, (1992): “1990 yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları”, 9. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara: s. 414.

Fener Karadutlar

Tekirdağ ili Şarköy ilçesinin 12 km batısında Kızılcaterzi köyü sınırları içinde İTÇ malzemesi olan düz yerleşim alanıdır³⁵.

Gazioğlualtı

Tekirdağ Merkez ilçe Gazioğlu köyü sınırlarında İTÇ malzemesi barındıran düz yerleşim alanıdır³⁶.

Hacı Mahmut Çeşmesi

Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesi Tatarlı köyü sınırları içinde İTÇ malzemesi barındıran düz yerleşim alanıdır³⁷.

Hamaylıtarla / Buruneren

Tekirdağ ili Şarköy ilçesi Kızılcaterzi köyü sınırları içinde kalan alan İTÇ malzemesi içerir ve Atölye olarak nitelendirilmektedir³⁸. (Yerleşimin yakınında tatlı su kaynağı vardır.)

³⁵TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=979&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=979&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

³⁶TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1027&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1027&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

³⁷TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1183&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1183&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

³⁸TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=519&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=519&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

Menekşe Çatağı

Tekirdağ ili Merkez ilçeye bağlı Gazioğlu köyü sınırlarında yer alan höyük tipi yerleşim yeri İTÇ 1 ve İTÇ 2 'ye ait tabakalar barındırmaktadır³⁹.

Şarköy

Tekirdağ ili Şarköy ilçesi sınırlarında bulunan tekil buluntu alanı İTÇ malzemesi içerir⁴⁰.

Şerefli Çiftlik

Tekirdağ ili Marmara Ereğlisi ilçesi Yeni Çiftlik köyü yakınlarında yer alan höyük tipi yerleşim İTÇ 2 tabakası içermektedir⁴¹.

Toptepe

Tekirdağ ili Marmara Ereğlisi ilçesi sınırlarında yer alan höyük üzerinde inşa edilen tatil sitesi nedeniyle tahrip olmuştur. Bu höyükte İTÇ 2 tabakasında bulunmaktadır⁴².

Yartarla

Tekirdağ ili Şarköy ilçesi Sofuköy yakınlarında İTÇ 2 malzemesi içeren düz yerleşim alanıdır⁴³.

³⁹ Özdoğan A., 1999: 294 – 301.

⁴⁰TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3391&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3391&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

⁴¹TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2767&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2767&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

⁴² Özdoğan M., 1991: 351 – 357.

⁴³TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3176&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3176&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

KIRKLARELİ

Alpulu Höyüğü

Kırklareli ili Babaeski ilçesi Alpulu beldesi sınırları içinde yer alan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ tabakalarında içermektedir⁴⁴.

Aşağıpınar

Kırklareli ili Merkez ilçeye bağlı Asilbeyli köy yolunu doğusunda bulunan höyükte İTÇ tabakalarında mevcuttur⁴⁵.

Ceylan Mevkii

Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesi Ceylanköy sınırları içinde İTÇ buluntuları veren düz yerleşim alanıdır⁴⁶.

Çömlektepe

Kırklareli ili Vize ilçesi sınırlarında yer alan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ tabakalarında içermektedir⁴⁷.

⁴⁴ Arif Müfid Mansel, (1940): "Trakya Hafriyatı" *TTK Belleten*, Sayı 13, İstanbul: s. 89 – 90.

⁴⁵ Özdoğan E. 2007: 265 - 266.

⁴⁶ TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=556&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=556&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

⁴⁷ TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=733&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=733&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

İkilik Mevkii

Kırklareli ili Babaeski ilçesi Karahalil köyü sınırları içinde kalan İTÇ tabakaları içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁴⁸.

Kanlıgeçit Mevkii

Kırklareli il merkezinde İTÇ 1 ve İTÇ 2 tabakaları içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁴⁹.

Kaynarca

Kırklareli ili Kaynarca ilçesi sınırları içinde yer alan İTÇ tabakaları bulunan höyük tipi yerleşim alanıdır⁵⁰.

Koyunbaba

Kırklareli il merkezine bağlı Koyunbaba köyü yakınlarında bulunan höyük tipi yerleşim İTÇ tabakaları içermektedir⁵¹.

Manastırtepe

Kırklareli ili Kofçaz ilçesi Beyci köyü sınırları içinde İTÇ malzemesi veren yamaç yerleşmesidir⁵².

⁴⁸ Özdoğan M., 1987: 162 – 163.

⁴⁹ Özdoğan E, 2007: 265 - 266.

⁵⁰ Özdoğan E, 2007: 265 - 266.

⁵¹ Özdoğan E, 2007: 265 - 266.

⁵²TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=4701&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=4701&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

Tatar Mezarlığı

Kırklareli ili Babaeski ilçesi Oruçlu köyü sınırlarında yer alan düz yerleşim yeri İTÇ malzemesi barındırır⁵³.

Tilkiburnu

Kırklareli ili Babaeski ilçesi Nacak köyü sınırları içinde yer alan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ tabakaları da içermektedir⁵⁴.

ÇANAKKALE

Akbaş Şehitliği

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Koruköy'ün kuzeyinde kalan İTÇ tabakaları da içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁵⁵.

Asartepe

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Ilgardere köyü yakınlarında İTÇ 1, 2 ve 3 tabakaları içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁵⁶.

Baştepe

Çanakkale ili Eceabat ilçesi Yalova köyü yakınlarında bulunan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ 1, 2, 3'e ait tabakalar içermektedir⁵⁷.

⁵³ Özdoğan E, 2007: 265 - 266.

⁵⁴ Özdoğan M.,1983: 65 – 66.

⁵⁵ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁵⁶ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

Güneyli Liman

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Güneyli köyü kıyısında kalan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ 2 ye ait tabakalar içermektedir⁵⁸.

Kalanuro Tepesi

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Sütlüce köyünde İTÇ 2 tabakalarında içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁵⁹.

Karağaçtepe

Çanakkale ili Eceabat ilçesi Seddülbahir köyü sınırlarında bulunan İTÇ 1 ve 2 tabakaları da barındıran höyük tipi yerleşim alanıdır⁶⁰.

Kilisetepe

Çanakkale ili Eceabat ilçe merkezinde İTÇ 1, 2 ve 3 tabakaları barındıran höyük tipi yerleşim alanıdır⁶¹.

Maltepe

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Demirtepe köyü sınırlarında İTÇ 1 ve 2 tabakalarında barındıran höyük tipi yerleşim alanıdır⁶².

⁵⁷ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁵⁸ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁵⁹ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶⁰ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶¹ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶² Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

Maltepe 2

Çanakkale ili Eceabat ilçesi Kocadam köyü sınırlarında yer alan düz yerleşim alanı, İTÇ 3 malzemesi içermektedir⁶³.

Musaltepe

Çanakkale ili Eceabat ilçesi Beşyol köyü sınırları içinde kalan İTÇ 2 tabakası içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁶⁴.

Tepecik

Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Ilgardere köyü sınırları içinde kalan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ 1 ve 2 tabakaları da içermektedir⁶⁵.

İSTANBUL

Gladina Mevkii

İstanbul ili Büyükçekmece ilçesi sınırları içinde kalan İTÇ 1 malzemesi veren düz yerleşim yeridir⁶⁶.

Kanallı Köprü / Kınalı Köprü

İstanbul ili Silivri ilçesi Kınalı köyünün sınırları içinde kalan İTÇ 2 tabakaları da içeren höyük tipi yerleşim alanıdır⁶⁷.

⁶³ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶⁴ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶⁵ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶⁶ Özdoğan M.,1987: 162.

Selimpaşa Höyüğü

İstanbul ili Silivri ilçesi Selimpaşa beldesi sınırları içinde kalan höyük tipi yerleşim alanı İTÇ 1 tabakalarında içermektedir⁶⁸.

⁶⁷ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

⁶⁸ Özdoğan M.,1983: 64 – 65.

II-G-2- Demir Çağı Yerleşim Yerleri

M.Ö. 2. binin sonları ile M.Ö. 1. binin başlarında Trakya'da meydana gelen Demografik değişim kuzey kökenli Trak halklarının bölgeye yerleşmesi ile sonuçlanmıştır.

Sınırlarını yukarıda verdiğimiz Thrakia Bölgesine yayılıp boylar halinde yaşamaya başlayan Thrak halkları, Thracia Bölgesinde kalıcı izler bırakamamışlar ancak Trakya bölgesinde iktidarı ele geçiren gruplarla ilişkileri sayesinde tarih sahnesinde rol almışlardır.

Tüm bu sebeplerden ötürü Thrak halkları ile ilgili kısıtlı bilgiye sahibiz⁶⁹.

Doğu Trakya'da Yerleşik Thrak Kabileleri ve Yayılım Alanları (Levha XII Harita 1 Levha XIII Harita 2 Levha XIV Harita 3)

Astai : Bizans'ın kuzeybatısında Istranca Dağlarında yerleşiktirler.

Apsintiler : Ainos'un (Enez) doğusunda yerleşiktirler.

Binnai : Meriç'in orta veya aşağı mecrasında yerleşiktirler.

Bessalar : Meriç ile Rodop Dağları arasında yerleşik olan güçlü bir Thrak kabilesi

Bettegerriler : Edirne civarında yerleşiktirler.

Bistanlar : Ege denizi kıyısında yerleşiktirler.

Briantlar : Samothrace (Semadirek) Adasının karşısındaki kıyıda yerleşiktirler.

⁶⁹ Afif Erzen, (1994): *İlkçağ Tarihinde Trakya Başlangıçtan Roma Çağına Kadar*, İstanbul: s.28-30.

- Thynler : Günümüzde Salmydessos - Midea (İğneada – Kıyıköy) bölgesinde yerleşiktirler.
- Kainoiler : Marmara sahilinde yerleşiktirler.
- Kikonlar : Biston Gölünden Meriç nehri ağzına kadar olan alanda oturmaktadırlar.
- Kovpiller : Alexandropolis (Dedeğaç) bölgesinde yerleşiktirler.
- Kalopothaklar : Ainos'un (Enez) güneyinden Gelibolu Yarımadasında kadar olan sahada yerleşiktirler.
- Ladepsoylar : Ergene Vadisinde yerleşiktirler.
- Odryslar :Başlangıçta Tunca vadisinde ve buradan sahile kadar olan alanda yerleşik güçlü bir Thrak kabilesidir.
- Hypsaltlar : Plinius'a Göre Odryslar'ın komşusu olan bu kabile Meriç bölgesinde ikamet etmekteydi⁷⁰.

⁷⁰ Erzen ,1994: 28-30

II-H- Hellen Kolonizasyonunda Thrakia

Hellenler bu bölgeyi yurt olarak benimsememişler sadece Coğrafi konumunun bir köprü durumunda olması sebebiyle pazaryerleri (koloniler) kurmuşlardır. M.Ö. 8. yüzyıl sonunda Trakya sahillerinde Hellenlere ait bir çok koloni kurulmuştur. Bu koloniler muhtemelen önceki dönemlerde kurulmuş Thrak yerleşimlerinin üzerinde yerleşiktirler⁷¹.

Yolların geçtiği şehirleri anlatırken bu konuya ayrıntılı değinileceği için burada ayrıntılı olarak açıklanmamıştır.

⁷¹ Sevin, 2000: 22.

II-I- Trakya'da Pers Hakimiyeti

Persler M.Ö. 6 yüzyılda Batı Anadolu ve Kıta Yunanistan'ı kapsayan bir sefere çıkmışlar ve M.Ö. 513 yılında İskit seferi kapsamında Thrakia Bölgesinden geçmişlerdir. Bölgeden geçerken çok fazla direnişle karşılaşmamışlardır. Belli başlı bölgelerde küçük çaplı yerel direnişlerle karşılaşan ordu bu sorunu yerel halkı göç ettirmek suretiyle çözüme kavuşturmuştur. Ancak bölge genelinde hoşgörü ile karşılaştıklarını biliyoruz.

Thrakia Bölgesinin jeopolitik önemine karşın Persler tarafından bir satraplık haline getirilip getirilmediği şüphelidir. Çünkü bir çok yazılı kaynakta satraplık olarak geçmemektedir⁷².

⁷² Erzen,1994: 88-90.

II-J- Bağımsız Thrakia Devleti

Perslerin Thrakia'dan ayrılmasının ardından en güçlü ve en az yıpranmış kabile olan Odryslar, Thrakia'da bir devlet kurmuşlardır. Bu devlet gelirlerini doğal madenlerden sağlamaktaydı. Başkent anlayışı yoktur. Kral müstahkem yerlerde ikamet etmiştir. M.Ö. 4. yüzyılda muhtemel başkent Kypsela (İpsala) olduğu düşünülmektedir.

Odryslar aristokratik ve feodal bir devlet olarak kurulmuş ve teşkilatlandırılmışlardır⁷³. Özellikle Sitalkes konumunu sağlamlaştırmak için tüm gücünü gelir teminine harcamıştır. Doğal madenler genel gelirin dışında tutulduğunda Sitalkes'in halefi Seuthes'in gelirinin 400 talent olduğu görülmektedir⁷⁴.

⁷³ Hoddinott, R. F., (1981): The Thracians, Thames and Hudson: s.104.

⁷⁴ Erzen, 1994: 94 – 98.

II-K- Makedon Hakimiyeti Altında Trakya Büyük İskender ve Lysimakhos

Büyük İskender Babası Phillip'in ölümünün ardından M.Ö. 333 yılında Thrakia'da meydana gelen huzursuzluğu gidermek adına bölgeye bir sefer düzenledi. Asıl amacı doğuya ulaşmak olan Büyük İskender Thrakia'da çok fazla iz bırakmadı. İskender'in ölümünden sonra Tüm Helenistik eyaletlerde olduğu gibi Thrakia'da da başa bir satrap atandı (Lysimakhos) ve içişlerinde özgür dışişlerinde otonom bir yapıya kavuştu.

Lysimachos, tüm Thrakia'yı egemenliği altına aldı. Stratejik öneme sahip bu bölgede otoriteyi sağlamak amacıyla muhalif seslerin üzerinde gitti. Seuthes ile karşılaşan Lysimachos bu savaştan bir netice alamadı. Çünkü Seuthes savaşa hazır durumdaydı. Bu durum karşısında Lysimachos savaştan geri çekilip daha büyük çapta hazırlıklar yapmaya başladı.

Lysimachos genel olarak bölgede denge siyaseti izlemiştir. Birçok antik yazar tarafından Tüm Thrakia'yı egemenliği altında aldığı bildirilmektedir. Gelibolu üzerinde kendi adına ithafen Lysimachea şehrini kurmuştur ancak bu şehir iç bölgelerden gelen akınlarla tahrip olmuştur⁷⁵.

M.Ö. 281 yılında yapılan Kurupedion savaşında Lysimachos hayatını yitirmiştir. Bu savaş sonrasında Avrupa içlerine kadar uzanan Thrakia coğrafyası Seleukoslara kılıç hakkı olarak verildi.

Artık Seleukoslar başa geçmişti ancak Seleukos hükümdarı başa geçtiğinde ve Lysimacheia'ya ayak bastığında Ptolemaios Keramus tarafından öldürüldü. Lysimachos'un ordusu tarafından Ptolemaios Keramus Kral ilan edildi. Lysimachos Devletinin çöküşü zaten var olan Kelt akınlarını kuvvetlendirdi. M.Ö. 279 yılında

⁷⁵ Mustafa Hamdi Sayar, (2008): "Eskiçağda Trakya ve Traklar" Toplumsal Tarih, Sayı. 173, İstanbul: s.61.

keltlerle yapılan bir savaşta Ptolemaios Keramus hayatını yitirdi. Keramus'tan sonra Trakya idaresini Lysimachea üzerine akın yapan Keltleri püskürtmeyi başaran ve M.Ö. 277 de girdiği savaştan başarıyla çıkan Antigonas Gonatas almıştır. Antigonas Gonatas'ın hüküm sürdüğü coğrafyada meydana gelen yıpratıcı Kelt akınları Seleukos'ların işini kolaylaştırdı ve bölgede hakim güç durumuna gelmeleri çok zaman almadı. Ancak Seleukos'ların yaşadığı iç huzursuzluklar Ptolemaios'ların yeniden hakim güç olmasını sağladı. Bu tarihten sonra Ptolemaios Euergetes'in eline geçen bölgede Ptolemaios'ların menfaatine bir iskan hareketi başlatıldı. Ptolemaioslar döneminde Kelt Devleti sonlandı.

Helenistik Devir Krallıklarına rağmen Thrakia'da yerel prensler ortaya çıkmıştır.

Ptolemaios IV'ün ölümünden sonra V. Phillipos ile Seleukos Kralı Antiochos arasında kıyı şeridinden Asya ile Avrupa bağlantısını sağlayan yola sahip olmak için bir mücadele başladı.

VI. Phillip Gelibolu yarımadasında bir süre egemen olmuştur. Ancak M.Ö. 196'da Antiochos III Gelibolu yarımadasını himayesi altına aldı. Harap olan bu bölgeyi ve Lysimacheia'yı tekrar inşa faaliyetine girişti. Thrakia Bölgesi içlerine seferlerde bulundu. V. Phillipos, III. Antiochos'u büyük bir tehdit olarak algıladı ve bu sebepten Romalılarla işbirliği yaptı. Roma ordusu M.Ö. 190 yılında Lysimacheia'yı işgal etti ancak bu durum Roma'ya çıkar sağlamak yerine bir hayal kırıklığı oluşturdu. Çünkü Roma'nın bu galibiyeti kıyıda yer alan şehirlerin otonom karakter kazanmasına sebep oldu.

M.Ö. 189 yılında Lysimachea ve Hellespontos, Pergamon Kralı Eumenes'e Roma'ya karşı olan sadık tavrından ötürü ödül olarak verildi. Eumenes ile Roma arasında olan bu yakınlaşma sebebiyle V. Phillipos, Roma ile münasebetini zayıflattı.

II-L- Roma Döneminde Thrakia

M.Ö. 179 yılında Thraklar Romalılar tarafından Makedonya'yı rahatsız etmek için kullanıldılar.

M.Ö. 1. yüzyılda Mitradates savaşlarında Thrakia bölgesi yağmalanmıştı. Sulla'nın seferleri Thrakia'nın Romalılaşmasında önemli bir paya sahiptir.

M.Ö. 150 yılında Thrakların Kainoi kabilesine mensup Diegylis ve oğlu Zibelimos, bölgede iktidarı ele geçirdiler. Grek şehirlerine taarruza başlayan Diegylis, Lysimacheia'yı tahrip etti ancak giriştiği bu taarruz esnasında mağlup oldu. Kendi halkı üzerinde nefret uyandıran Zibelimos ise kendi halkı tarafından linç edilerek öldürüldü.

M.Ö. 2 yüzyılın son çeyreğinde Gelibolu yarımadası ve yakınındaki sahil şeridi Makedonya Eyaleti ile birleştirildi.

Makedonya Eyaleti valisi Minucius Rufus Makedonya Eyaletinin doğu sınırında yerli komşularıyla uğraşmak zorunda kalmış ve M.Ö. 108 yılında saldırgan bir tavır izleyerek rahatsızlık veren Thrakları mağlup etmiştir. Bu saldırgan tutumlarında inatçı davranan Thraklar M.Ö. 100 yılında bir kez daha mağlup edildiler.

Pontus Kralı Mithradates'in himayesine giren Thrak halkı Kralın emri üzerine Roma sınırında ve iç bölgelerde huzursuzluk çıkardılar. Bu küçük iç çekişmelere sırasında Makedonya Eyaletinin büyük bir kısmı kaybedilmiştir. M.Ö. 86'da Sulla'nın elde ettiği galibiyetler neticesinde Mitradates'in Balkanlar üzerindeki hayalleri suya düştü. M.Ö. 1. yüzyılda bu coğrafyada söz sahibi olmaya başlayan Roma, Mitradates'in saflarında yer alan bir takım Thrak kabilesini de kendi saflarına çekerek bölgede yerel dostlar edinmiş ve böylece hakimiyetini güçlendirmiştir.

M.Ö. 1 yüzyıl ortalarında Makedonya Valisi Appius Cladius Pulcher ve Luculus Thrakia'nın içlerinde hakimiyetin sağlanması için ellerinden geleni yapmışlardır.

Octavianus döneminde Thrak kabilelerinden Astların önderi Rhoimethalkes Roma saflarına geçmiştir. Bu durum Roma'nın Thrakia'da denetimi sağlaması adına bulunmaz bir fırsat olmuştur. Odrysler'in yaşadığı bölge Roma için bir dayanak noktası olmuştur. Hatta M. Primus adında bir Makedonya Valisi Odryslerle savaştığı için kabahatli sayılmıştır. Buradan anlıyoruz ki Roma çıkarları doğrultusunda hareket eden Odrysler'e bir takım imtiyazlar sağlanmıştır. Sağlanan bu imtiyazlar Thrakia, Roma'ya bağlı otonom bir devlet yapısına kavuştu. Rhoimethalkes'i Trakya'da asayişin sorumlusu olarak gören Roma, bu nedenle Rhoimethalkes'le ilişkilerini iyi tutmuştur. Rhoimethalkes ve kardeşi Rhaskupiris, Roma'nın kendilerine tanıdıkları bu imtiyazlar karşılığında Roma siyasetinin bölgedeki uygulayıcıları ve destekçileri olmuşlardır. Ancak Augustus'un ölümünden sonra başa geçen Tiberius'a bağlılıkları devam etmemiştir.

Cladius döneminde, Rhoimethalkes'in ölümü üzerine M.S. 45 yılında Thrakia Bölgesi ilhak edilerek Roma Eyaleti durumuna geldi. Romalılar Thrakia'yı 33 strategia'ya ayırmışlardır. Bu strategaların bir çoğu eski Thrak kabilelerinin adlarını taşımaktaydı.

M.S. 333 yılında Constantinus I'in Roma'yı ikiye bölerek Byzantion'u kendi adıyla (Constantinopolis) başkent ilan etmesi üzerine bölgenin gelişimi hızlanmıştır⁷⁶.

⁷⁶ Sayar, 2008:..62.

III- ROMA DÖNEMİ YOL YAPIM TEKNİKLERİ

Dünya üzerinde yaşamın varoluşuyla birlikte katedilen bir mesafe ve canlıların katettikleri güzergahlar hep varolmuştur. Bu sebeple yol kavramını, dünya üzerinde canlıların varoluşuyla ilişkilendirmek ve bu tarihten başlatmak yanlış olmayacaktır.

Paleolitik dönemden günümüze değin insan zihninde yol kavramı oluşmuş ve kullanılmıştır. Neolitik dönemde insanoğlunun yerleşik düzene geçmesi günümüz yol güzergahlarının ilk örnekleri sayılabilecek yol güzergahlarının temellerini oluşturmuştur.

Kalabalık insan gruplarının bir araya toplandığı ve devletler kurulmaya başladığında sabit güzergahlı yollar oluşmaya başlamıştır. Ancak, bu yollar taş döşeli olmayıp stabilize edilmiştir.

Ayrıca yine devletlerin ortaya çıkışı ile birlikte, kent içinde kısa mesafeli, taş döşeli tören yolları, kutsal yollar inşa edilmiştir.

Ancak söz konusu bu yollar sistematik bir yol ağını işaret etmez. Düzenli ve sistemli yolların yapımı Roma İmparatorluk döneminde başlamıştır. Daha önce bu türden yollar inşa edilmemiştir⁷⁷.

⁷⁷ David French, (1997): "Pre and Early Roman Roadsof Asia Minor: The earliest Roman Paved Roads in Asia Minor" *Arkeoloji Dergisi* V, s.182.

III-A- Güzergahın Belirlenmesi

Yol güzergahı belirlenirken dikkat edilen hususların başında, yolun maliyetini ve inşa süresini azaltmak önemliydi. Bu nedenle engebese az olan akarsu vadileri ya da deniz kıyıları yol yapımı için seçiliyordu⁷⁸. Ayrıca mesafe'nin kısa olması güzergah belirlenmesinde önemli bir etken olarak karşımızda çıkar.

Yukarıda saydığımız sebepler göz önünde bulundurulduğunda yol güzergahı belirlenirken geleneksel bir anlayış gözetilmiş ve daha önceden kullanıla gelen güzergahlar tercih edilmiştir. Roma dönemine kadar taş döşeli olmayan yollarda, geleneksel anlayışla güzergah belirlenmesine karşın, Roma yenilikçiliği ile taş döşenmiştir.

Ancak Roma teknolojisi zorunluluk durumlarında engebeli arazileri de aşabilecek bilgiye sahipti⁷⁹. Yolun yapılacağı güzergah belirlendikten sonra yolun inşasına başlanıyordu. Roma yolları topografyaya göre yapısal farklılıklar göstermekle birlikte inşa tekniği olarak hepsi aynı özelliklere sahipti.

⁷⁸ David French, (1981): *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*, Fasc.1, London: s. 18.

⁷⁹ French, 1981: 24.

III-B- Topografik Ayrım

III-B-1 Ovalık Araziler

Yolun yapılacağı arazi de yol genişliği kadar bir bölüm 25 – 30 cm. derinliğinde kazılırdı⁸⁰. Kazılmış olan bu bölümün her iki tarafına “kenar taşları” olarak, yaklaşık 100cm uzunluğunda, 75cm genişliğinde ve 30cm kalınlığında taşlar sırayla yerleştirilirdi⁸¹. (Levha I Çizim 1 – Çizim 2)

Bu kenar taşlarının arasında kalan bölümde, alta küçük taşlar yerleştirilir ve üzerine kum çakıl karışımı serilirdi. Daha sonra yolun zeminini teşkil edecek şekilde büyük boyutta taşlar döşenirdi. Yolun orta kesimine, sağlamlaştırıcı bir öge olarak “omurga” taşları sıkıştırılırdı⁸². Yolun iki yanında, zemin döşemesi ile kenar taşları arasında, suyun rahatça akması için, içbükey taşlardan meydana gelen su kanalları yapılırdı⁸³. (Levha II Resim 1), (Levha II Çizim 3)

III-B-2- Az Eğimli Araziler

%10 eğimli arazilerde, yolun düzgün olmasını sağlamak için yamacın alt kesimine büyük taşlardan bir set yapılır ve arası doldurulurdu. Yapı tekniği olarak III-B-1 maddesindeki işlemler uygulanırdı⁸⁴. (Levha III Çizim 4)

⁸⁰ Bir Roma yolunun genişliği yaklaşık 6.50 m’dir.

⁸¹ French, 1981: 23.

⁸² French, 1981: 23.

⁸³ Fritz Kretschmer, (2000): *Antik Roma’da Mimarlık ve Mühendislik*, İstanbul: s. 116.

⁸⁴ French, 1981: 24.

III-B-3-Yamaç ve Kayalık Araziler

III-B-3-a- Anakayanın Yontulduğu yollar

Bu türden yollarda doğal kayaç yol tabanını oluşturması için düz bir şekilde yontulur. Yontulan bu doğal kayaçın dış tarafında kalan alana bir setyapılır ve duvarın içi kaya blok'unun zemin oluşturan kısmı ile aynı seviyeye gelene değin moloz taşlarla doldurularak inşa edilirdi⁸⁵. (Levha III Çizim 5)

III-B-3-b- Anakaya'nın Yontulmadığı Yollar

Bu yol türünde yontulan kayaç yüzeyi yol zeminini oluşturacak şekilde kullanılmaz. Az eğimli arazilerde inşa edilen yolların inşa tekniğine benzer bir şekilde yamacın alçak kısmına bir duvar yapılır ve duvar ile yamacın yüksek kesimi aynı seviyeye gelene değin yukarıda bahsettiğimiz teknikle doldurulurdu Bu dolgu malzemesinin üzerine yol zeminini oluşturan döşeme taşları yerleştirildi⁸⁶. (Levha IV Çizim 6)

Yolun genişliği ilk örnekte değindiğimiz türden düzlük arazilerde yaklaşık 6.5 m.'dir⁸⁷. (Kimi bölgelerde 10 m. genişliğinde yollarda mevcuttur.) (Via Egnatia'nın Batı kesminin genişliği 5.70 m'dir⁸⁸.) Diğer örneklerde bahsettiğimiz

⁸⁵ French, 1981: 24.

⁸⁶ French, 1981: 25.

⁸⁷ French, 1981: 25.

⁸⁸ Collart, P., (1976): "Les miliaires de la Via Egnatia" *BCH 100*, Paris: s. 177-200.

türden ulaşımı zor kılan arazilerde yolların genişliği kesin olmamakla birlikte genellikle 3-3.5m civarındadır⁸⁹.

III-C- Roma Yolları ile İlgili Diğer Öğeler

Akarsu geçişleri için inşa edilen bu yapılar genellikle yol boyutunda değildirler. Köprüler ve nehir geçitlerinin yaklaşık genişliği 2.5 – 3 m. civarındadır. Ancak yol boyutundan daha geniş yada daha dar olarak inşa edilmiş olanları da mevcuttur.

III-C-1- Nehir Geçitleri

Sığ akarsular, bataklıklar ve sığ göller üzerine inşa edilen bu yapılar, akıntıya karşı dirençli olmaları amacıyla büyük boyutlu taşların aralıklı olarak yerleştirilmesiyle oluşur. Kara ulaşımında kullanılan yollardan, daha sağlam ve dardırlar⁹⁰. (Levha IV Çizim 7)

III-C-2- Sabit Köprüler

Roma Cumhuriyet Döneminin başlarında (M.Ö. 1. yüzyıl) köprüler tamamen ahşap kullanılarak inşa edilmektedir. Roma Cumhuriyet Döneminin sonlarına doğru inşa edilen köprülerin ayak kısımlarında taş, üst kısımlarında (geçiş sağlayan yatay kısım) ahşap kullanılarak yarı ahşap yarı taş köprüler yapılmıştır. Roma İmparatorluk Döneminde ise inşa edilen köprülerde tamamen taş kullanımına başlanmıştır. Taştan

⁸⁹ French, 1981: 25.

⁹⁰ French, 1981: 25.

yapılan bu köprülerin sağlamlığı erken dönem köprülerine oranla daha yüksektir. Kemerli olarak yapılan Roma köprüleri yol güzergahında karşılaşılan derin vadileri ve ırmakları kolaylıkla aşmayı sağlayan önemli yapılardır⁹¹. (Levha V Resim 2 - Resim 3), (Levha VI Resim 5)

III-C-3- Tombaz⁹² (Duba) Köprüler

Bu köprüler özkütlesi suya göre hafif olan ahşap malzeme kullanılarak altı kayık biçiminde üstü, geçişe izin verecek şekilde düz olarak inşa ediliyorlardı.

Özellikle askeri seferler sırasında kolaylık sağlayarak tercih edilen bu köprüler kalıcı ve sağlam olmadıklarından anayol güzergahlarında yaygın değillerdir⁹³. Ayrıca Traianus'un Dacia (Romanya) seferi sırasında Danube (Tuna) nehrini tombaz köprülerle geçişi Traian Sütun'u üzerinde de işlenmiştir. (Levha VI Resim 4)

III-D- Yol İnşasında Kullanılan Malzeme Türleri ve Temini

Romalı mimarlar çok geniş bir coğrafyada görev yaptıklarından bölgede mevcut olan malzemeleri kullanıyorlardı. Yol inşasında genellikle dayanıklı türden sert kayalar, kum ve çakıl gibi malzemeler kullanılmaktaydı ve bu malzemeler, yakındaki taş ocakları ve ırmaklardan temin edilmekteydi.⁹⁴

⁹¹ Martin Thorpe, (2002): *Roma Mimarlığı*, İstanbul: s. 106.

⁹² Üzerinde köprü kurulan, altı düz kayık biçiminde duba, ponton.

⁹³ Kretschmer, 2000: 129.

⁹⁴ Vitruvius, *De Architectura*

III-E- İş gücü

Romalı mimarların emrinde adeta sınırsız bir köle gücü bulunuyordu⁹⁵. Yol yapımının zahmetli bir faaliyet olması dolayısıyla bu sınırsız iş gücüne rağmen günlük yarım milden fazla yol inşa edilemiyordu.

III-F-Yolların Üzerinde Yer Alan Öğelerin Bakımı, Korunması ve Ulaşım Sistemi

Roma yolları üzerinde her 1000 adımda yani 1 Roma mili (1480 m.) mesafede 1 mil taşı yer almaktadır⁹⁶. Mil taşları dışında 40 Roma milinde (1 günlük yürüyüş uzaklığında) 1 adet konaklama ve at değiştirme istasyonu bulunmaktadır.

Ayrıca Roma yolları askerler tarafından korunmakta ve belli mesafelerde askeri karakollar yer almaktadır. Bakımı ve işletmesi ise merkezden atanan Valiler ya da yüksek rütbeli memurlar denetiminde yerel halk ve kölelere yaptırılmaktadır⁹⁷.

Romalıların inşa ettikleri yollar, onların ulaşımına ne denli büyük önem gösterdiklerinin kanıtıdır. Yol inşasındaki öncelikli amaç askeridir. Askerlerin gidiş gelişini sağlamaktır. Bunun yanısıra eşya ve insan nakli ikincil bir öneme sahiptir.

Romalılar eyaletlerdeki malzeme ve insan potansiyelini kullanmayı iyi bildiklerinden yolların, konaklama yerlerinin ve yollarda kullanılan nakil hayvanlarının bakımı ve idaresini yerel halka vermişlerdir. Bu bakım hizmetlerini

⁹⁵ Mortimer Wheeler, (2004): *Roma Sanatı ve Mimarlığı*, İstanbul: s. 142.

⁹⁶ Bu mil taşları üzerine genellikle varılacak olan şehrin adı, dönemin imparatoru ve yöneticileri hakkında bilgi yer almaktadır.

⁹⁷ Stephen Mitchell, (2001) Roma İmparatorluğunda Resmi Taşımacılık Hizmetleri *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı:103, İstanbul: s. 16.

karşılayamayan halk, belli oranda vergi ödemek koşuluyla bir nevi cezalandırmaya gidilmiştir.

Yollar üzerindeki ulaşım hizmetlerinden yalnızca Resmi devlet görevlileri ücretsiz olarak faydalanabiliyordu. Resmi devlet görevlileri dışında kalan insanlar da bu hizmetlerden faydalanmak isteyerek baskı yapmışlardır. Roma tarihinde bu türden şikayetleri anlatan oldukça fazla dilekçe bulunmaktadır.

IV- DOĞU TRAKYAYI KATEDEN ROMA YOLLARI⁹⁸

Roma Cumhuriyet dönemi boyunca tüm yollar gibi Doğu Trakya'daki yollarda askeri niteliğini korumuştur. Roma Cumhuriyet dönemi sonunda Traianus'un Parthia seferine değin yollara gereken önem verilmemiştir.

Traianus'un Parthia seferi ile birlikte yeniden imar ve inşaa faaliyetleri hız kazanmıştır. M.S. 2. yüzyıldan itibaren İmparatorluğun Doğu Akdeniz'e verdiği önemin artmasıyla birlikte yollar üzerinde düzenli bakım ve onarım çalışmalarına başlanmıştır. Aynı dönemde Balkanların artan önemi bölgedeki yol ağının yenilenip onarılmasında başlıca faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Trakya içlerinde sistemli olarak yol inşaa faaliyetlerine Nero Döneminde (M.S. 54- 68) başlanmıştır. Bu tarihe kadar askeri nitelikteki yollar üzerine han ve kervansaray gibi sivil mimari yapılar inşaa edilerek sivil kullanıma uygun hale getirildiğini söyleyebiliriz.

Bölge M.S. 4. yüzyıldan itibaren Doğu Roma İmparatorluğu'nun yönetimi altına girmiştir.

M.S. 7. yüzyıldan itibaren Slavların bölgeye gelişiyle birlikte Batı Trakya'daki yolların hakimiyeti Doğu Roma İmparatorluğu'ndan çıkarak Slavların eline geçmiştir. İmparatorluk dönemindeki güvenilirliğini yitiren, bölgedeki kara yolları, güvenlik azlığı sebebiyle eski önemini yitirmiştir.

1345 yılında Osmanlının Trakya bölgesine ayak basması ile Bizans İmparatorluğunun yol üzerindeki mutlak hakimiyeti sona ermiştir. Balkanların tamamına egemen olan Osmanlı bahsi geçen bu yolları da hakimiyeti altına almıştır.

⁹⁸ Burada anlatılan Klasik dönem yerleşmeleri ve Roma yolları Ek 2'deki haritada gösterilmektedir.

Osmanlı döneminde bölgedeki yollardan Via Egnatia'ya - Sol Kol, Via Militaris'e – Orta Kol ve İstanbul – Kırım yoluna ise Sağ Kol denilmektedir.

IV-A-Doğu Batı Doğrultulu Roma Yolları

IV-A-1- Via Egnatia

Doğu Trakya'da yol imar ve inşaa faaliyetleri ile ilgili en önemli bilgileri epigrafik buluntulardan elde etmekteyiz. Selanik yakınlarında, Gallikos nehri yatağında bulunan bir mil taşı üzerinde Makedonya Prokonsülü Gaius oğlu Cnaeus Egnatius'un adı yazılıdır⁹⁹.

Bulunan bu mil taşı Egnatia adının kökenine ilişkin sorunun cevabını oluşturmaktadır. Adı geçen prokonsül'ün görev yaptığı tarihlerden Via Egnatia'nın yapım tarihini hesaplayabilmekteyiz. Bu mil taşına göre Via Egnatia M.Ö. 146 – 143 yılları arasında inşa edilmiştir.

M.S. 4. yüzyılda Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıyla birlikte, Via Egnatia Yeni başkenti (Contantinopolis) Tarihsel başkente (Roma) bağlayan bir köprü durumuna gelmiştir. (Levha VIII Resim 8 – 9 Levha IX Resim 10 – 11 Levha X Resim 12 Levha 11 Resim 13)

⁹⁹ Işık Şahin, (2006): "Roma Yolu Via Egnatia" *Keşan Sempozyumu*, Keşan: s.71

IV-A-1-a- Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri

Doğu'dan başlayarak sırasıyla;

Byzantion (İstanbul)

Byzantion, M.Ö. 660 / 658 yıllarında, Megaralılar tarafından Byzas önderliğinde bugün Sarayburnu olarak adlandırılan yarımada üzerinde kurulmuştur. Kent, jeopolitik konumu sebebiyle önemini korumuş, bir çok savaşa ve kuşatmaya maruz kalmıştır.

M.Ö. 512 yılında, I.Darius'un İskit seferi sırasında Pers hakimiyetine girmiştir. M.Ö.478 yılında I. Attika – Delos Deniz Birliğine katılmıştır.

M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında Khalkedon'u işgal eder.

II. Philippos, 340 / 339 yıllarında Byzantion'u kuşatır. Kuşatma başarıyla sonuçlanır. Ancak kent, bu kuşatmadan büyük hasar görmüştür.

Yoğun olarak ihraç ettiği ton balığı ve tahıl ticareti sayesinde eski durumuna gelmesi çok uzun zaman almaz. Diadoklar döneminde Trakya'da birçok anlaşmazlıklarla karşılaşmıştır. M.Ö. 278 yılından itibaren Galat tehdidi nedeniyle yüksek vergi öder. Ancak önemini korumaya devam eder.

M.Ö. 146'dan itibaren Roma'ya bağlanır ve M.Ö. 74 yılından sonra da Bithynia Eyaletinin bir parçası olur. Vespasianus döneminde (M.S. 69-79), Roma Valisine vergi ödemekle yükümlü kılınır.

M.S. 193 yılında Septimius Severus'un birlikleri tarafından kuşatılır ve 2,5 yıllık kuşatmanın ardından açlık nedeniyle teslim olur. Surlar ve bazı yapılar yıkılır ve Perinthos'a (Marmara Ereğlisi) bağlanır.

M.S. 324 yılında Constantinus'un iktidarı ele geçirmesiyle kentin surları sağlamlaştırılır ve Constantinopolis adı verilir. 328 yılında Doğu Roma'nın yönetim merkezi ilan edilir¹⁰⁰.

Strongylion / Kyklobion (Zeytinburnu)¹⁰¹

Ammoi

(Bakırköy'ün Doğusu ile Zeytinburnu arasında yer aldığı düşünülmektedir.)¹⁰²

Ioukoundianai / Sekoundianai

(Bakırköy'ün Doğusunda yer aldığı düşünülmektedir.)¹⁰³

Hebdomon (Bakırköy)¹⁰⁴

Henaton (Büyük Yeşilköy'ün doğusunda yer aldığı düşünülmektedir.)¹⁰⁵

Dekaton (Büyük Yeşilköy'ün batısında yer aldığı düşünülmektedir.)¹⁰⁶

¹⁰⁰ Wolfgang Müller Wiener, (2001) "*İstanbul'un Tarihsel Topografyası*" İstanbul: s. 16 – 28.

¹⁰¹ C. Foss, (1995): "Map 53 Byzantium" *Barrington Atlas*, Princeton: s. 798.

¹⁰² Foss, 1995: 796.

¹⁰³ Foss, 1995: 798.

¹⁰⁴ Foss, 1995: 797.

¹⁰⁵ Foss, 1995: 797.

¹⁰⁶ Foss, 1995: 797.

Rhegion (Küçükçekmece)

İtinerarium Hierrosolymitanum' a göre İstanbul'a 12 mil mesafede bir dinlenme istasyonudur¹⁰⁷. M.Ö.146 yılından sonra tesis edildiği düşünülmektedir. İlçe sınırları içinde bir adet tümülüs bulunmaktadır. Yol üzerinde askeri öneme sahip olduğu düşünülmektedir¹⁰⁸.

Athyras (Büyükçekmece)

İtinerarium Hierrosolymitanum' a göre Rhegion'a 10 mil mesafede dinlenme istasyonudur¹⁰⁹. Ayrıca Büyükçekmece gölünün batı kıyısında muhtemelen Constantinopolis'i savunmak amacıyla inşa edilmiş bir Bizans kilisesi kalıntıları bulunmuştur¹¹⁰.

Callum (Silivri'nin doğusu) (Selimpaşa Yakınları)

İtinerarium Hierrosolymitanum' a göre Athyras (Büyükçekmece) ile arasında 10 mil bulunmakta olan bir hayvan değiştirme istasyonudur¹¹¹. Bugün toprak üzerinde hiçbir kalıntı yoktur.

Selymbria (Silivri)

İtinerarium Hierrosolymitanum' a göre Callum ile arasında 10 mil bulunmakta olan bir dinlenme istasyonudur¹¹². Heredotos (6.33.1), Selymbria'dan,

¹⁰⁷ Konstantin Yosif İrecek, (1990): “Belgrad İstanbul Roma Askeri Yolu” Ankara: s.192.

¹⁰⁸ Sümer Atasoy, (2007): “Ancient Grek Settlements in Eastern Thrace”, *BAR International Series 1675 (II)*, Volume 2, Oxford: s. 1181.

¹⁰⁹ İrecek, 1990: 192.

¹¹⁰ Mustafa Hamdi Sayar, (2001) “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1999 ”, *18. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara: s. 291.

¹¹¹ İrecek, 1990: 192.

Perinthos (Marmara Ereğlisi) ve Heraion Teichos'un (Karaevlialtı) doğusunda bir polis olarak bahseder.

Ps. Skylax (67) ise Boğazdan 500 stadia uzaklıkta bir polis ve liman olarak bahseder.

Selymbria M.Ö. 7. yüzyılın ilk çeyreğinde Megara'lı kolonistler tarafından kurulmuştur. Kent M.Ö. 6.yüzyılın sonlarına doğru Persliler tarafından işgal edilmiştir. Perslilerin Trakya'dan çıkışından sonra Attika – Delos Deniz birliğine üye olmuştur Helenistik dönemde önemi azalmaya başlayıp küçük bir köy durumuna gelmiştir¹¹³. M.S. 1. yüzyılda Bizans İmparator'u Arkadius'un Eşi Eudoxia'nın adına ithafen Eudoxiopolis adıyla anılmış ve parlak günler yaşamıştır¹¹⁴.

Selymbria'nın kale olarak anılan bölgesinde bugün Bizans devrine tarihlenen sur duvarları, mimari parçalar ve sütun başlıkları bulunmaktadır. Bu alanın Akropolis olarak kullanıldığını düşünülmektedir¹¹⁵.

Daunion Teichos (Kıvalı köprü mevkiinde yer aldığı düşünülmektedir¹¹⁶.)

Bu yerleşim yeri, Ps. Skylax'da (67) Perinthos ile Selymbria arasında gösterilir ve Byzantion'lu Stephanos'da polis olarak belirtilir. Selymbria (Silivri) ile Perinthos Herakleia (Marmara Ereğlisi) arasındadır¹¹⁷.

¹¹² İrecek, 1990: 192.

¹¹³ Atasoy, 2007: 1182.

¹¹⁴ Mustafa Hamdi Sayar, (1995): "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1993", *12. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara: s. 62- 64.

¹¹⁵ Louisa, L. Laitar, A., (2004): "Propontic Thrace" *An Inventory Of Archaic and Classical Poleis*, Oxford: s. 921.

¹¹⁶ Sayar, 2001:290 – 291.

¹¹⁷ Louisa, L., 2004: 918.

Perinthos Heraklia (Marmara Ereğlisi)

M.Ö. 602 yılında Propontis kıyısında (Marmara Denizi) Samos kolonisi olarak kurulmuştur¹¹⁸.

İtinerarium Hierrosolymitanum' a göre Selymbria ile arasında 18 millik bir mesafe bulunur ve polis olarak geçer¹¹⁹.

Daunion Teichos'un batısında, bir yarımada üzerinde yer alır. Yarımada'nın üst kısmında Perinthos akropolü bulunmaktadır. Bu gün toprak üzerinde deniz surları ile kara surlarının bazı bölümleri görülmektedir.

Kent aynı zamanda günümüze değin önemini koruyan bir liman kentidir. İki antik mendirek'in kalıntıları günümüz araştırmalarında bulunmuştur.

Kent M.Ö. 5. yüzyılda Attika-Delos Deniz Birliğine üye olur. Via Egnatia ile Via Militaris bu yerleşim yerinde kesişir. Roma İmparatorluk devrinde Trakya Eyaletinin başkentidir¹²⁰.

Heraion (Teichos) (Karaevlialtı)

M.Ö. 5. yüzyılda Samos kolonisi olarak kuruldu. Yer adının etimolojik kökeni konusunda Samos'da büyük tapınım gören Tanrıça Hera kökenli olduğu rivayet edilmektedir.

Perinthos'un Pazar yeri, emporion'u olduğu düşünülmektedir¹²¹.

¹¹⁸ Sayar, 1995: 61- 62.

¹¹⁹ İreçek, 1990: 192.

¹²⁰ Nuşin Asgari, (1983): " Perinthos (Marmara Ereğlisi) Çalışması 1981 "4. Kazı Sonuçları Toplantısı , Ankara: s. 337-344.

¹²¹ Sayar, 2001: 290.

M.Ö. 4. yüzyılda II. Philliphos tarafından kuşatılır, kuşatma başarısızlıkla sonuçlanır. Ardından Trak Kralı Kersebleptes hükümdarlığında bir kale olduğu kaydedilmiştir. Rhaidestos'a (Tekirdağ) 12 roma mili mesafededir. Perinthos ile arasında 16 roma mili bulunmaktadır¹²².

Mocasura (Aytepe)¹²³

Bu yerleşim 1990'lı yıllarda Karaevlialtı ile karıştırılmıştır. Ancak bu konu ile ilgili yeterli buluntu olmadığından henüz kesinlik kazanmamıştır..

Rhaidestos (Tekirdağ)

Mocasura (Karaevlialtı) ile Bitenas (İncik) arasında yer almaktadır.Yeri tartışmalıdır. Bazılarına göre bugünkü Barbaros'un olduğu yer düşünülmektedir. Bazı bilim adamları ise bugünkü Tekirdağ alanı olduğunu söyler. Rhaidestos, Bisanthe'nin Bizans çağındaki ardılı olabilir.Bisanthe Samos kolonisi olarak M.Ö.6. yüzyılda kurulmuştur¹²⁴. M.Ö. 4. yüzyılın sonuna doğru Trak Egemenliği altına girer. M.Ö. 146'dan itibaren Roma'ya bağlanmıştır.Günümüze ulaşan kalıntı yoktur¹²⁵.

Bitenas (İncik)¹²⁶

Aproi / Apri / Apros / Col. Claudia Aprensis / Nova Theodosiopolis (Kermeyan)

Byzantion'lu Stephanos'ta Trakya'da bir polis olduğu yazılıdır¹²⁷. Bu yerleşimin İmparator Claudius tarafından emekli askerleri yerleştirmek için

¹²² Louisa, L., 2004: 918.

¹²³ Foss, 1995: 797.

¹²⁴ Atasoy, 2007: 1182.1183.

¹²⁵ Mustafa Hamdi Sayar, (1993): "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi – Coğrafya Araştırmaları" 10. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara: s. 153-161.

¹²⁶ Foss, 1995: 787.

kurulduğu ele geçen epigrafik buluntulardan anlaşılmaktadır. Ayrıca burada iki adet mil taşı bulunmuřtur¹²⁸. Bizans devrinde yoğun yerleşim grlmektedir¹²⁹.

Kypsela (İpsala)

M.Ö. 4. yüzyılda sikke basmaya başlayan kentin 2 km. doğusunda Kemerköprü mevkinde Roma İmparatorluk devri su yolu kalıntıları bulunmuřtur¹³⁰.

¹²⁷ Louisa, L., 2004: 913.

¹²⁸ Sayar, 1993: 157.

¹²⁹ Mustafa Hamdi Sayar, (2000): “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1998 ”, *17. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara: s. 245.

¹³⁰ Mustafa Hamdi Sayar (2005): “Doğu Trakya Yüzey Araştırmaları 2003” *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara: s. 230.

IV-A-1-b- Via Egnatia güzergahi ile bağlantılı ikincil yollar

IV-A-1-b-(1) Ara bağlantı yol (Apri – Ainos – Kypsela Güzergahı)

Syrascell(a)e / Sirogellis (Malkara)¹³¹

Zorlanae (Keşan)¹³²

Colla (Sığırcı Gölü / Karpuzlu Barajı)¹³³

Ainos (Enez)

M.Ö. 6500 yılından itibaren yerleşime sahne olan bölge jeopolitik konumu nedeniyle Via Egnatia'ya 24 km.'lik bir bağlantı yoluyla bağlanmıştır. Kent sahilinde biri iç biri dış olmak üzere iki adet liman bulunmaktadır. Bu limanlar sayesinde Ege ticaretinde söz sahibi idi. Gala gölünde ürettiği balıklar, dokuma ürünleri ve şarap başlıca ihraç ürünleri idi. Ayrıca Meriç nehrinin ağzına kurulmuş olması nedeniyle iç bölgelere mavnalarla ticaret mallarını götürme imkanına sahipti.

¹³¹ E. N. Borza, (1995): "Map 51 Thracia" *Barrington Atlas*, Princeton, s. 778.

¹³² Borza, 1995: 779.

¹³³ Borza, 1995: 774.

Heredotos'ta M.Ö. 7. yüzyılda Aioller tarafından kolonize edildiği yazmaktadır. M.Ö. 5. yüzyılda Pers hakimiyetine girer. Attika – Delos Deniz birliğine üye olmuştur.

IV-A-1-b-(2)- Gelibolu Yarımadasına Devam Eden Yol

Byzantion (İstanbul)

Strongylion/Kyklobion (Zeytinburnu)

Ammoi

Ioukoundianai / Sekoundianai (Bakırköy'ün Doğusu)

Hebdomon (Bakırköy)

Henaton (Yeşilköy yakınları doğu)

Dekaton (Yeşilköy Yakınları batı)

Rhegion (Küçükçekmece)

Athyras (Büyükçekmece)

Callum (Silivri'nin doğusu)

Sely(m)bria (Silivri)

Daunion Teichos (Kıvalı köprü - Marmara Ereğlisi arası)

Perinthus / Heraclea (Marmara Ereğlisi)

Neon Teichos (Yeniçiftlik yakınları) Yol güzergahının kuzeyinde kalan bir yerleşim birimi

Heraion (Teichos) (Aytepe)

Mocasura (Karaevlialtı)

Bisanthe / Rhaidestos (Tekirdağ)

Bu Yerleşim yerlerine önceki sayfalarda değindiğimiz için güzergahın anlaşılması için burada sadece isimlerini vermenin yeterli olacağını düşünüyoruz.

Panion / Theodosiopolis / Bisanthe (Barbaros)

Rhaidestos (Tekirdağ) ile Serreion Teichos / Ganos (Gaziköy) arasında kıyı yerleşimi olan Bisanthe'ye polis olarak tek gönderme Byzantion'lu Stephanos'tadır (171.3). Bisanthe Samos kolonisi olarak M.Ö. 7. yüzyılda kurulmuştur. M.Ö.422/421

yıllarına ait Attika – Delos Deniz Birliği vergi listelerinde adı geçmektedir¹³⁴. M.Ö. 5. yüzyıla kadar Perinthos (Marmara Ereğlisi) egemenliği altındadır. M.Ö. 5. yüzyıl sonlarında yerel Trak Kabilelerinden olan Odryslerin güçlenmesi neticesinde Odrys hakimiyetine girmiştir¹³⁵.

Serreion Teichos / Ganos (Gaziköy)

Kutsal Dağ olarak bilinir. Thrakia'nın önemli yükseltilerinden biridir¹³⁶. Panion / Theodosiopolis / Bisanthe (Barbaros) ile Neapolis / Herakleia (Eriklice) arasında yer alır. M.Ö. 5. yüzyılın sonlarından itibaren Attika – Delos Deniz Birliği vergi listelerinde adı geçmektedir¹³⁷.

Neapolis / Herakleia (Eriklice)

Ps. Skylax'da (67) bahsi geçer. Bugün toprak üzerinde hiçbir kalıntı yoktur¹³⁸.

Tiristasis / Tyrodiza (Şarköy yakınları)

Propontis'in (Marmara Deniz) kuzeybatı kıyısında kalan bu yerleşim Neapolis / Herakleia'nın (Eriklice) batısında yer alır. Polis olarak geçtiği tek kaynak Byzantion'lu Stephanos'tur (642.18). Ps. Skylax'da (67) bahsi geçen yer, günümüzde Şarköy'ün bulunduğu yere karşılık gelmektedir. Byzantion'lu Stephanos Serreion

¹³⁴ Louisa, L., 2004: 914.

¹³⁵ Sayar, 1993: 153-161.

¹³⁶ Sayar, 1993: 155.

¹³⁷ Louisa, L., 2004: 922.

¹³⁸ Louisa, L., 2004: 919.

Teichos'un batısında yer aldığı kaydeder. M.Ö. 5. yüzyıla ait Attika – Delos Deniz Birliği vergi listelerinde adı geçmektedir¹³⁹.

Paktye (Bolayır'ın 3 km güneyi)

Bu yerleşim biriminden polis olarak bahseden tek kayıta, Paktye'nin Atinalılar tarafından kurulduğu yazılıdır¹⁴⁰. (Ps. Skymnos 711)

Kallipo(u)lis¹⁴¹ (Gelibolu)¹⁴²

Krithote (Gelibolu'nun 3 km batısı)

Krithote'nin polis olarak geçtiği tek antik kaynak Ps. Skylax'dadır (67). Kardia'dan (Baklaburnu) 80 stadia uzaklıkta olduğu ve Miltiades komutasındaki Atinalılar tarafından kurulduğu Byzantion'lu Stephanos (384. 18-19)'da bahsedilir¹⁴³.

Kressa (Sütlüce yakınları)

Aigos Potamos (Cumalı çayı) ile Krithote arasında, Gelibolu yarımadasının güney şehirlerindedir¹⁴⁴.

¹³⁹ Louisa, L., 2004: 922.

¹⁴⁰ Louisa, L., 2004: 909.

¹⁴¹ Sayar, 2000: 245.

¹⁴² Borza, 1995: 775.

¹⁴³ Louisa, L., 2004: 907.

¹⁴⁴ Louisa, L., 2004: 907.

Aigos Potamos (Cumalı köyünün yol ayrımı)

Şehir adını, hemen yanı başında bulunan Aigos Potamos çayından almış olmalıdır. Hellespontos'un (Çanakkale Boğazı) kuzey kıyısında, Gelibolu yarımadasının güneyindedir. . Ksenophanes, (Hellenika 2.1. 25 ve 28)'de M.Ö. 5. yüzyıl sonlarında polis statüsünde olmadığını söyler. M.Ö. 4. yüzyılın ortalarından itibaren de polis statüsünde olduğu Byzantion'lu Stephanos'ta bahsedilmektedir¹⁴⁵.

Sestos (?) (Yalıkabat?)¹⁴⁶

Koila (Kabatepe yakınları)

Madytos ile Sestos arasında bir yerleşim olduğu düşünülmektedir. Tam yeri saptanamamıştır. Plinius, *Naturalis Historia*'ya (4-49) göre Alopekonesos'tan (Anafarta Limanı) uzak bir yerleşim değildir¹⁴⁷.

Madytos (Eceabat)

Heredotos (9.120.4) 'de polis olarak geçer. Lesbos kolonisi olarak kurulduğu söylenmektedir. Ksenophanes, (Hellenika 1.1.3)'de M.Ö. 411 yılında Atina donanması için bir üs olarak hizmet eden ve iyi bir limana sahip olduğu kayıtlıdır¹⁴⁸.

Elaious (Hisarlık köyü)

Morto koyunun doğusunda, Hisarlık köyü yakınlarında, Gelibolu yarımadasının batısında yer almaktadır. M.Ö. 6.yüzyılda Attika ya da Aiolia kolonisi olarak kurulmuştur. Attika - Delos deniz birliğine üye olmuştur. Ps. Skymnos (707-

¹⁴⁵ Louisa, L., 2004: 903.

¹⁴⁶ Borza, 1995: 778.

¹⁴⁷ Louisa, L., 2004: 903.

¹⁴⁸ Louisa, L., 2004: 908.

8)'de Alopekonesos ile Sestos arasında yer aldığı yazılıdır. Strabon, Kardia'dan (Baklaburnu) 400 stadia, Sestos'tan ise 170 stadia uzaklıkta olduğunu kaydeder¹⁴⁹.

Limnai (Eceabat'ın 12 km kuzeybatısı)

Mletos Kolonisi olarak kurulmuştur. (Dipnot) Ps Skymnos (705)'te Lysimachea ile Alopekonesos arasındadır. Strabon'da (7. 51), Kardia ve Drabos'un batısında, Alopekonesos'un doğusunda olduğu bahsedilir¹⁵⁰.

Alopekonesos (Anafarta Limanı)¹⁵¹

Aiolis kolonisi olarak kurulmuştur. Epigrafik ve arkeolojik buluntular ışığında Suğla koyununun kuzeyinde yer aldığı doğrulanmıştır. Attika - Delos deniz birliğine üyedir. Atina – Trak güçleri etkisi altında kalmış ve ortak yönetim altına girmiştir. Bu yerleşim yerinde Dionysos kültü hakimdir¹⁵².

Drabos (Ece Limanı)

Strabon'a göre (7. 51-52) Kardia'nın (Baklaburnu) batısında. Gelibolu yarımadasının kuzeyindedir¹⁵³.

Paion (Kömür Limanı)

Bu kente ait tek antik kaynak Ps Skylax'tır (67). Drabos (Ece Limanı) ile Ide (Bolayır'ın 6 km batısı, Güneyli köyü yakınları) arasında yer alır¹⁵⁴.

¹⁴⁹ Louisa, L., 2004: 906.

¹⁵⁰ Louisa, L., 2004: 908.

¹⁵¹ Sayar, 2000: 245.

¹⁵² Louisa, L., 2004: 904.

¹⁵³ Louisa, L., 2004: 903.

¹⁵⁴ Louisa, L., 2004: 903.

Kardia / Lysimacheia (Baklaburnu)

Miletos ve Klazomenai'den gelenler tarafından M.Ö. 6. yüzyılda kurulmuştur. Thrak kabilelerinden Apsinthilerin saldırıları sonucu tahrip olmuş ve Atinalı Miltiades tarafından M.Ö. 560 yılında yeniden iskan edilmiştir. Zaman zaman iç bölgede yer alan Agora'nın (Bolayır) limanı olarak hizmet vermiştir¹⁵⁵.

Chersonesos Agora / Agora / Plagiari¹⁵⁶ (Bolayır)

M.Ö. 6. yüzyılda Miltiades komutasında Atina'dan gelenler tarafından kurulmuştur.(dipnot) Ps. Skylax (67) ve Heredotos'da (7.58.2) polis olarak geçmektedir. Attika – Delos Deniz birliğine üyedir. Yerleşimin adının Agora oluşu antik dönemde Gelibolu yarımadası için Pazar yeri durumunda olduğunun bir göstergesidir. Heredotos'da (6.38.2) söz edildiği gibi Prytaneion'u olan Agora, aynı zamanda Gelibolu yarımadasının idari merkezi konumundaydı¹⁵⁷.

Aphrodisias / Col. Flaviopolis (Koruköy yakınları)¹⁵⁸

Kobrys (Kavaksuyunun 2 km güneyi)

Yer adı, Thepompos'tan (fr.84) alıntı yapan Byzantion'lu Stephanos'da (400.10) geçer. Ps. Skylax'a (67) göre Melas Nehrinin (Kavaksuyu) denize birleştiği

¹⁵⁵ Louisa, L., 2004: 907.

¹⁵⁶ Mustafa Hamdi Sayar, (1994): "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1992", *11. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara: s. 130.

¹⁵⁷ Louisa, L., 2004: 904 - 905.

¹⁵⁸ Borza, 1995: 773.

yerin güneyinde yerliyordu ve Kardianın (Baklaburnu) emporio'su (pazar yeri) olarak hizmet veriyordu¹⁵⁹.

Kypasis (Kavaksuyunun 3 km kuzeyi)

Hecataios'dan (fr. 162) alıntı yapan Byzantion'lu Stephanos'a göre (395.12), Melas körfezinin güneyinde yerlidir. Kardianın bir diğer emporiosu olarak hizmet vermiştir¹⁶⁰.

Deris (Kocaçeşme)

Ps. Skylax'da (67) Melas Nehri ile Ainos (Enez) arasında olduğu yazılıdır. Byzantion'lu Stephanos'da (224.1.2) polis ve Attika – Delos deniz birliğ üyesi olarak kayıtlıdır¹⁶¹.

Ainos (Enez)

¹⁵⁹ Louisa, L., 2004: 903.

¹⁶⁰ Louisa, L., 2004: 903.

¹⁶¹ Louisa, L., 2004: 903.

IV-A-2- Via Militaris; İstanbul(Byzantion) – Belgrad
(Sigidinum) Roma Ordu Yolu¹⁶²

IV-A-2-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan
Yerleşim Birimleri

Doğu'dan başlayarak sırasıyla,

Byzantion (İstanbul)

Strongylion/Kyklobion (Zeytinburnu)

Ammoi

Ioukoundianai / Sekoundianai (Bakırköy'ün Doğusu)

Hebdomon (Bakırköy)

Henaton (Yeşilköy yakınları doğu)

Dekaton (Yeşilköy Yakınları batı)

Rhegion (Küçükçekmece)

Athyras (Büyükçekmece)

Callum (Silivri'nin doğusu)

¹⁶² Bu yol güzergahı üzerinde yer alan Nike / Ostiduzum (Havsa) yakınlarında yer alan Söğütlüdere köyü arazisinde Roma dönemine ait yolun güzergahını kanıtlayan bir adet mil taşı bulunmuştur. Bkz. Levha XIII Resim 14.

Sely(m)bria (Silivri)

Daunion Teichos (Kıvalı köprü - Marmara Ereğlisi arası)

Perinthus / Heraclea (Marmara Ereğlisi)

Beodizo (Seymen köyü yakınları ?)

Itinerarium Hierrosolymitanum'a göre Perinthus / Heraclea'dan (Marmara Ereğlisi) sonra yer alan bir hayvan değiştirme istasyonudur¹⁶³.

Tzourulon / Silta? (Çorlu)

Itinerarium Hierrosolymitanum'a göre Hadrianoupolis'te başlayan yolcuğun beşinci gecesinde varılan bir konaklama istasyonudur. Prehistorik dönemden itibaren yerleşime sahne olduğu ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır. (dipnot) Roma ve Bizans devirlerinde müstahkem kaleler tarafından korunuyordu. Tzourulon'a ulaşmak için Çorlu çayı 5 kemerli bir köprü ile aşılıyordu¹⁶⁴.

Tipaso (Ulaş - Vakıflar arası)

Itinerarium Hierrosolymitanum'a göre Tzourulon'dan sonraki hayvan değiştirme istasyonudur¹⁶⁵. Arginos (Ergene) Nehri kenarında yer almaktadır. Bu nehri geçmek için yedi kemerli bir köprü kullanıldığı kaydedilmektedir¹⁶⁶.

Drusipara (Büyükkarıştıran - Misinli)

¹⁶³ İreçek, 1990: 192.

¹⁶⁴ İreçek, 1990: 192.

¹⁶⁵ İreçek, 1990: 46.

¹⁶⁶ İreçek, 1990: 192.

Narco (Lüleburgaz'ın doğusu) ile Tipaso (Ulaş - Vakıflar arası) arasında bir dinlenme istasyonu olarak Itinerarium Hierrosolymitanum'da geçmektedir¹⁶⁷. Ancak bu dinlenme istasyonunun lokalizasyonu ile ilgili olarak Oberhummer, Drusipara yerleşiminin daha geç dönemlerde Mesene olarak adlandırılması sebebiyle Misinli olma olasılığı üzerinde durur. Ayrıca Misinli'de bir Bizans kalesi kalıntısı bulunmaktadır¹⁶⁸. (Misinli - Büyükkarşıran arası kuş uçuşu 6 km.'dir.)

Narco

Itinerarium Hierrosolymitanum'a göre Drusipara'dan sonra gelen bir hayvan değiştirme istasyonudur¹⁶⁹.

Bergule / Arcadiopolis (Lüleburgaz)

Itinerarium Hierrosolymitanum'a göre Narco'dan sonraki dinlenme istasyonudur¹⁷⁰. Buradan Karaağaç deresi geçmektedir. Tearos (Kaynarca) çayı bu derenin kollarındandır. Herodotos, Darius'un (M.Ö.552- 485) bu bölgeden geçtiğini ve sıcak su kaynaklarını övmek için farsça bir yazıt yazdığını kaydeder(dipnot).

M.S. 403 yılında Arcadius dönemine kadar Bergule ismiyle anılan kentin adı bu tarihten itibaren Arcadiopolis olarak değiştirilmiştir¹⁷¹.

Burtudizus / Urusio (Babaeski)

¹⁶⁷ İreçek, 1990: 192.

¹⁶⁸ Sayar, 1994: 129.

¹⁶⁹ İreçek, 1990: 192.

¹⁷⁰ İreçek, 1990: 192.

¹⁷¹ İreçek, 1990: 45.

Ostiduzum / Nike (Havsa) ile arasında yaklaşık 18 mil vardır¹⁷². Burada bulunan Enginus (Teke) deresine ait doğal geçidi savunmak maksadıyla bir kale inşa edilmiştir¹⁷³.

Ostiduzum / Nike

Hadrianoupolis'ten 18 mil güney-doğuda yeralan bir dinlenme istasyonudur¹⁷⁴. Constantinus döneminde (M.S. 323) kazanılan bir savaşa atfen Nike olarak adlandırılmaya başlanmıştır. M.S. 369 yılında Hristiyanlığın Aria tarikatına mensup metropolitler Nike inancına karşıtlık oluşturmak maksadıyla burada toplanmışlardır¹⁷⁵.

Hadrianoupolis (Edirne)

Kentin adının etimolojik kökenine baktığımızda Hadrianus (M.S. 117-138) döneminde kurulduğu anlaşılmaktadır. Kent, jeopolitik olarak önemli bir konumda, 3 nehrin (Hebros / Meriç , Artiskos / Arda, Tonzos / Tunca) kesiştiği noktada kurulmuştur. Odrislerin kalelerinden biri olan Uskudama, Tonzos'un batısında yer alır. Hadrianoupolis, üç denizden (Aigaios Pelagos (Ege Denizi), Propontis (Marmara Denizi) ve Pontos Eukseinos (Karadeniz)) gelen karayollarının kavşak noktasında bulunmaktaydı¹⁷⁶.

Via Militaris, Hadrianoupolis'ten sonra Kuzeybatı yönünde devam ederek Belgrat'ta sona ermekteydi.

¹⁷² İreçek, 1990: 192.

¹⁷³ İreçek, 1990: 45.

¹⁷⁴ İreçek, 1990: 192.

¹⁷⁵ İreçek, 1990: 45.

¹⁷⁶ İreçek, 1990: 44.

IV-A-3- İstanbul – Kırım Karadeniz Sahil Yolu

IV-A-3-a– Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri

Doğu'dan başlayarak sırasıyla;

Byzantion (İstanbul)

Timaea (Rumelikavağı)¹⁷⁷

Panion (Rumeli Feneri)¹⁷⁸

Boğazın Karadeniz yönünde en kuzey noktasında yer alır. Bir takım mimari elemanlar bulunmuştur. Kyanei kayalıklarının karşısında Apollon Tapınağı olduğu bilinmektedir¹⁷⁹.

Delkos (Terkos / Durusu)¹⁸⁰

Burada Bizans İmparator'u Anastasios tarafından yaptırıldığı düşünülen etrafı tahkimat duvarı ile çevrili bir yerleşme yeri saptanmıştır. Bu yerleşme yeri Thrakia savunması için bir ön karakol hizmeti görmektedir¹⁸¹.

¹⁷⁷ Foss, 1995: 792.

¹⁷⁸ Mustafa Hamdi Sayar, (2002): "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 2000 ", *19. Araştırma Sonuçları Toplantısı* , Cilt 2, Ankara: s. 99.

¹⁷⁹ Atasoy, 2007: 1180.

¹⁸⁰ Foss, 1995: 788.

¹⁸¹ Sayar, 2002: 99.

Phileia (Karaburun)¹⁸²

Delkos'un Karadeniz kıyısındaki Pazar yeri, emporion'u, olarak geçmektedir¹⁸³. Günümüzde hiçbir arkeolojik buluntu saptanamamıştır¹⁸⁴.

Scylla (Yalıköy yakınları)¹⁸⁵

Podima (Yalıköy)¹⁸⁶

Salmydessos / Midea / Midye (Kıyıköy)

Karadeniz kıyısında kalan bu yerleşim biriminde Erken Bizans dönemine tarihlenen bir adet kaya manastırı bulunmaktadır¹⁸⁷. Uzun süre Trak hakimiyetinde kalan yerleşim sırasıyla Perslerin, Yunanlıların, İskenderin ve Romalıların hakimiyeti altında kalmıştır¹⁸⁸.

Thynias (İğneada)

İğneada, ormanlık bir arazide Karadeniz kıyısında yer almaktadır¹⁸⁹. Trak boylarından biri olan Thyni'ler bu bölgede yaşamışlardır¹⁹⁰. Çevresinde bir çok tümülüs bulunmaktadır.

Yol buradan kuzeye doğru yönelerek Bulgaristan üzerinden Kırıma doğru devam eder¹⁹¹.

¹⁸² Foss, 1995: 791.

¹⁸³ Sayar, 2002: 101.

¹⁸⁴ Atasoy, 2007: 1180.

¹⁸⁵ Foss, 1995: 792.

¹⁸⁶ Foss, 1995: 792.

¹⁸⁷ Sayar, 1994: 173.

¹⁸⁸ Foss, 1995: 791.

¹⁸⁹ Sayar, 1993: 155.

¹⁹⁰ Erzen, 1994: 29.

IV-A-4- İstanbul – Vize - Kırım Yolu

IV-A-4-a – Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri

Byzantion (İstanbul)

Melantias (Yarımburgaz)

Istanbul ilinin, Küçükçekmece ilçesi sınırlarında kalan bir mağara yerleşmesidir. Yarımburgaz Mağarası, Küçük Çekmece gölünün kuzeyinde yer alır ve üst üste iki doğal oyuktan oluşur. Yukarı mağara kördür. Ortaçağda bir dönem şapel olarak kullanılmıştır. Aşağı mağara, yukarı mağaraya göre daha derindir ve kesintisiz 16 kültür tabakası içerir. Alt Paleolitik dönemden Bizans devrine kadar yerleşime sahne olmuştur¹⁹². Mağaranın 2 km kadar kuzeybatısında bugün kullanılmakta olan bir Osmanlı köprüsü vardır. Büyük bir olasılıkla bu köprü, Roma yol güzergahının üzerinde inşa edilmiştir.

Ad Statuas (İnceğiz)

Istanbul ili Çatalca ilçe merkezinin 7 km kuzeybatısında yer alan bu yerleşim biriminde 1994 yılında gerçekleştirilen İstanbul Arkeoloji Müzeleri kurtarma kazısı esnasında Hellenistik ve Roma dönemlerine ait mezarlar, su kanalı ve yol döşemesine ait kalıntılar bulunmuştur. Mezarlar, M.Ö. 3 yüzyıldan itibaren bölgede bir yerleşimin olduğunu belirtmektedir¹⁹³.

¹⁹¹ Foss, 1995: 792.

¹⁹² Veli Sevin, (2003): “Anadolu Arkeolojisi” İstanbul: s. 8.

¹⁹³ Pasinli, A. Gökyıldırım, T. Düzgüner, F. Güven, F. (1997): “Çatalca – İnceğiz Köyü Maltepe Nekropolü 1995 yılı Kurtarma Kazısı” 7. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu, Ankara: s. 77-81.

Caenophrurium (Sinekli yakınları)

Utsurgae (Saray yakınları)

Bizye (Vize)

Thrakların Ast kabilesinin merkezi idi. Istranca Dağlarının güneyinde yer almaktadır. M.S. 44 yılında Roma'ya bağlanır¹⁹⁴. Vize çevresinde Demir çağından Roma çağı sonlarına kadar tarihlenen tümülüsler vardır. Ayrıca 1997 yılında Kırklareli Müzesi ile Trakya Üniversitesi'nin birlikte yürüttüğü kurtarma kazılarında Roma devrine ait tiyatro ile Bizans ve Osmanlı devrine ait çeşitli kalıntılar bulunmuştur¹⁹⁵.

Saranta Eklissies (Kırklareli)

Bizans döneminden itibaren 40 kadar kilisenin yer aldığı şehir, Kırk Kilise adıyla anılmaktadır. 1923 yılından sonra Kırklareli adını almıştır¹⁹⁶. Arif Müfit Mansel, burada yaptığı Tümülüs kazıları ile kazı buluntularını M.Ö. 5. ve 4. yüzyıla tarihlemektedir¹⁹⁷.

¹⁹⁴ Sayar, 1993: 159.

¹⁹⁵ Özkan Ertuğrul, (1999): "Vize / Ç.S.E.K. 1997" 20. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara: s. 475-480.

¹⁹⁶ Veysel Akın, (1997): "Kırklareli Adının Tarihçesi" *PAÜ.Eğitim Fakültesi Dergisi 2*, Denizli: s. 9-10.

¹⁹⁷ Atasoy, 2007: 1190.

Tarpodizo (Kofçaz Yakınları)

Kırklarelinin Kofçaz ilçesi yakınlarına konumlandırılan bu yerleşim yeri ile ilgili bilgi yoktur.

Yol Tarpodizo'dan kuzeye doğru yönelerek Bulgaristan üzerinden Kırım'a devam eder¹⁹⁸. (LevhaVII Resim 6- 7)

¹⁹⁸ Foss, 1995: 792.

IV-B- Kuzey – Güney Doğrultulu Roma Yolları

IV-B-1- Hadrianoupolis- Traianoupolis Yolu

IV-B-1-a- Güzergah ve Üzerinde Yer Alan Yerleşim Birimleri

Kuzey'den güneye doğru sırasıyla;

Hadrianoupolis (Edirne)

Plationoupolis (Dimetoka / Didymoteikhon)

Zervae / Zirnae (Kornofolea)

Dymae ?

Doriskos ?

Ainos (Enez) ve Trainoupolis (Traianoupoli)'e doğru devam eder.

V- SONUÇ

Doğu Trakya bölgesi paleolitik dönemden günümüze kadar yaşamın var olduğu bir coğrafyadır. Neolitik dönemle birlikte yerleşim birimleri kurulan bölgede kalkolitik dönem itibariyle yoğun bir yerleşim görülmeye başlamıştır. Bazı yerleşimler arasında bir etkileşim olduğu yapılan arkeolojik kazılardan bilinmektedir. Bu yerleşimler arası etkileşimin gerçekleştiği güzergahlar tezimizin konusunu oluşturan Roma yollarının ilkel kökenini işaret eder.

Bahsettiğimiz bu ilkel yol güzergahları, Perslerin Kıta Yunanistan'a gelirken izledikleri, Büyük İskender'in Hindistan'a değin süren seferi sırasında izlediği güzergah ve Romalıların hakimiyeti altına aldığı Afrika kıtasına kadar süren politikasında izlediği güzergahla aynıdır. Ancak bahsi geçen bu yollar Roma dönemi itibariyle ilkel niteliğinden kurtularak sistematik bir yol ağı haline gelmiştir.

Yol kavramının genel itibariyle ortaya çıkış amacına bakarsak ticaret, askeri personel ve malzeme sevkiyatı ile düşünce akışını sağlamaktır. Bu tür amaçlara hizmet eden yolların Doğu Trakya'da yoğunlaşmasının sebebi ise Asya ile Avrupa kıtalarının bir birlerine en yakın oldukları bölge olması şeklinde gösterilebilir. Bu bölgede adeta Güneydoğu Avrupa, Asya içlerine doğru uzanmaktadır. Bu da Trakya'ya jeopolitik bir önem yüklemektedir. Ayrıca tarihin erken dönemlerinden itibaren yoğun olarak görülen yerleşim alanları bölgeyi bir pazar ve hammadde kaynağı haline getirmiştir.

Doğu Trakya'daki Roma yollarını kendi coğrafi konumları içinde değerlendirdikçe bu yolların niteliklerine ilişkin daha fazla bilgiye ulaşırız.

Bu bağlamda;

Via Egnatia

Roma'dan başlayıp Brindisi'ye ulaşan Via Appia'nın bir devamı şeklindedir. Brindisi'den deniz yoluyla Apollonia ve Dıraç'a uzanan bu yol, buradan sonra kara yoluyla Doğu'ya doğru devam eder. Via Egnatia'nın bu güzergah boyunca geçtiği önemli şehirler;

Dyrrachium – Dıraç

Thessaloniki – Selanik

Amhipolis

Neapolis – Kavala

Phillippi

Abdera

Maronea

Traianoupolis

Kypsela – İpsala

Ainos – Enez

Rhaidestos – Tekirdağ

Perinthos – Marmara Ereğlisi

Selymbria – Silivri

Byzantion – İstanbul

Adriyatik kıyısından başlayarak Selanik'ten sonra deniz kıyısından devam eden yol M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda, Trakya'da, deniz kıyısında kurulan koloni kentlerinden geçmektedir. Bu da Via Egnatia'nın askeri niteliğinin yanı sıra ticari bir işlevi de olduğunu göstermektedir. Tezimiz kapsamında araştırma imkanı bulamadığımız, Via Egnatia ile bağlantılı olup Trakya içlerine devam eden tali yolların varlığını Trakya bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan Kıta Yunanistan ve batı Anadolu menşeli arkeolojik materyallerden anlamak mümkündür. Via Egnatia Geç Antik Dönem'e kadar önemli bir yol olarak kullanılmış olup, Osmanlı döneminde ise Rumeli Sol Kol'u olarak adlandırılmıştır.

Via Militaris

Belgrad – İstanbul Roma Ordu Yolu

Roma döneminde inşa edilen bu yol Balkanların en önemli şehirlerinden biri olan Belgrad'dan başlayıp güneydoğu yönünde ilerleyerek Avrupa'nın en güneydoğu ucuna İstanbul'a uzanmaktadır. Bu yol sayesinde Roma lejyonları tüm balkanları kat ederek Trakya'ya ulaşmakta ve buradan Asya'ya doğru ilerleyişlerine devam etmektedir. Bu yol Sofya ve Niş gibi önemli balkan şehirlerinden geçmektedir.

Osmanlı döneminde Rumeli Orta Kolu olarak adlandırılan yol geç dönemlerde de önemini korumuştur.

Kırım Yolları

Tezimiz kapsamında incelediğimiz diğer iki yol ise Karadeniz'in kuzey kıyısında yer alan Kırım yollarıdır. Kırım M.Ö. 7. yüzyılda İskitlerin bölgeye gelişiyle birlikte önem arz etmeye başlamıştır. Karadeniz kıyısında koloniler kurup bunların güvenliğini sağlamaya çalışan topluluklar tarafından jeopolitik açıdan önemli bir kenttir.

Karadeniz ticaretini kontrol altına alma düşüncesiyle bağlantılı olarak inşa edilen Byzantion bağlantılı iki farklı kırım yolu mevcuttur.

Bunlardan birincisi İstanbul'dan başlayarak Karadeniz kıyısı boyunca Apollonia Pontica üzerinden Kırımı ulaşan kırım sahil yolu olarak adlandırdığımız yoldur. Diğerisi ise Doğu Trakya'nın içinden Vize üzerinden Apollonia Pontica'ya ulaşıp orada Kırım sahil yolu ile birleşerek sahilden devam eden diğer Kırım yoludur.

Yollar genel olarak Trakya bölgesinin düzlük, ovalık olması sebebiyle tezimizin III-b-1- bölümünde anlattığımız şekilde inşa edilmişlerdir. Trakya bölgesinde yol yapımını kolaylaştıracak bir çok akarsu vardır. Örneğin Via Militaris,

Ergene nehrine paralel bir güzergah izler. Ergene'nin kollarından faydalanarak güzergahını oluşturan bir diğer yol ise Vize üzerinden Kırım'a ulaşan yoldur. Bahsettğimiz bu iki yol dışında kalan doğu batı doğrultulu iki yol ise (Via Egnatia ve Kırım Sahil Yolu) deniz kıyısındaki alçak düzlükleri kullanarak güzergahlarını oluşturan yollardır.

Kuzey güney doğrultulu olarak tespit ettiğimiz tek yol olan Via Militaris ile Via Egnatia'yı birbirine bağlayan Hadrianoupolis – Traianoupolis yoludur. Bu yol ise Meriç nehrine paralel ve yakın bir güzergah izleyerek önemli bir bağlantı sağlamaktadır. Bu yolun yanı sıra Meriç nehrinin de bir su yolu olarak Trakya'da taşımacılık ve ulaşımında geç dönemlere kadar önemli bir rol oynadığını biliyoruz.

Genel anlamıyla yol kavramının emperyalist bir anlayışa hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Emperyalist anlayışa göre ulaşabildiğin kadar alan sömürülebilir. Bu amaca hizmet etmek amacıyla Roma imparatorluğu çok geniş bir yol ağı oluşturmuş ve yayılım alanını oldukça genişletmiştir. İspanya'dan Afrika'ya değin ulaşan bu gelişkin yol ağı Roma İmparatorluğunun merkeziyetçi ve emperyalist anlayışını gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA / BİBLİYOGRAFYA

Akın, Veysel, “Kırklareli Adının Tarihçesi” *PAÜ.Eğitim Fakültesi Dergisi 2*, Denizli, 1997, 9-11.

Asgari, Nuşin, “ Perinthos (Marmara Ereğlisi) Çalışması 1981 ”4. *Kazı Sonuçları Toplantısı* , Ankara, 1983, 337-344.

Atasoy, Sümer, “Ancient Grek Settlements in Eastern Thrace”,Ancient Greek Colonies in the Black Sea 2, vol. II,(eds. D. Grammenos – E. Petropoulos), Oxford, 2007.

Başaran, Sait, “Enez 1996 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları” *19. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, Ankara, 1998, 593 – 624.

Borza, E. N., “Map 51 Thracia” *Barrington Atlas*, Princeton, 1995.

Collart, P., “Les miliaires de la Via Egnatia” *BCH 100*, Paris, 1976,177 – 200.

Erdoğu, Burçin, “1995 yılı Edirne ili Yüzey Araştırması”, *14. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara, 1996, 273 – 292.

Erdoğu, Burçin, “1997 yılı Edirne ili Yüzey Araştırması”, *16. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, Ankara, 1999,345 – 358.

Ertuğrul, Özkan, “Vize / Ç.S.E.K. 1997” *20. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu* , Ankara, 1999,475 – 480 .

Erzen, Afif, *İlkçağ Tarihinde Trakya*, İstanbul, 1994.

.

Erzen, Afif, Başaran, Sait, “Enez Kazısı 1989 yılı Çalışmaları”, *12. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, Ankara, 1990, 155 – 170.

Foss, C., “Map 53 Byzantium” *Barrington Atlas*, Princeton, 1995.

French, David, “Pre and Early Roman Roads of Asia Minor: The earliest Roman Paved Roads in Asia Minor” *Arkeoloji Dergisi V*, 1997, 179 – 187.

French, David, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*, Fasc.1, London, 1981.

Hoddinott, R. F., *The Thracians*, London, Thames and Hudson, 1981.

Homer, İlyada, (çev. A. Erhat – A. Kadir), İstanbul, 1967.

İreçek, Konstantin Yosif, (çev. A.K. Balkanlı) “*Belgrad İstanbul Roma Askeri Yolu*” Ankara, 1990.

Kretschmer, Fritz, *Antik Roma’da Mimarlık ve Mühendislik*, İstanbul, 2000.

Ksenophon, Anabasis, (çev. T. Gökçöl), İstanbul, 1998.

Louisa, L. Laitar, A., “Propontic Thrace” *An Inventory Of Archaic and Classical Poleis*, Oxford, 2004, 795 – 1007.

Mansel, Arif Müfid, “Trakya Hafriyatı” *TTK Belleten*, Sayı 13, İstanbul, 1940, 88 – 114.

Mitchell, Stephen, Roma İmparatorluğunda Resmi Taşımacılık Hizmetleri *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı:103 / 104, İstanbul, 2001, 15 – 29.

Özdoğan, Aslı, Işın, Mehmet Akif, “Tekirdağ Menekşe Çatağı Kazıları 1997 Yılı Çalışmaları”, *20. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara, 1999, 295 – 310.

Özdoğan, Eylem, Schwarzberg, Heiner Özdoğan, Mehmet, “2006 yılı Kırklareli Yüzey Araştırması”, *25.Araştırma Sonuçları Toplantısı* Cilt 3, Ankara, 2007, 263 – 276.

Özdoğan, Mehmet, “Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları 1982” , *1. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, İstanbul, 1983,63 – 68.

Özdoğan, Mehmet, “1983 Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları” , *2. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, İzmir, 1984, 221 – 232.

Özdoğan, Mehmet, “1984 yılı Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları”, *3.Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1985, 409 – 420.

Özdoğan, Mehmet, “1986 yılı Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları”, *5.Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, Ankara, 1987,157 – 174.

Özdoğan, Mehmet, “1989 Yılı Marmara Bölgesi Yüzey Araştırmaları ve Toptepe Kazısı”, *12. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara, 1991, 345 – 376.

Özdoğan, Mehmet, Akman, Murat, “1990 yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları”, *9. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1992, 405 – 424.

Özdoğan, Mehmet, Parzinger, Hermann, Karul, Necmi, “Kırklareli Höyüğü 1996 yılı Kazısı”, *19.Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara, 1998, 123 – 150.

Pasinli, A., Gökyıldırım, T., Düzgüner, F., Güven, F., “ Çatalca – İnceğiz Köyü Maltepe Nekroplü 1995 yılı Kurtarma Kazısı” *7. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara, 1997, 77 – 88.

Peutigerian Code (Roma Çağı haritasının ortaçağ kopyası) M.S. 3-4. yüzyıl

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi – Coğrafya Araştırmaları” *10. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1993 153 – 173.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1993 ”, *11. Araştırma Sonuçları Toplantısı* , Ankara, 1994, 129 – 136.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1993 ”, *12. Araştırma Sonuçları Toplantısı* , Ankara, 1995, 61 - 66 .

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1998 ”, *17. Araştırma Sonuçları Toplantısı* , Cilt 1, Ankara, 2000, 245 – 250.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1999 ”, *18. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Ankara, 2001, 289 – 300.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 2000 ”, *19. Araştırma Sonuçları Toplantısı* , Cilt 2, Ankara, 2002, 99 – 110.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Doğu Trakya Yüzey Araştırmaları 2003” *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 2*, Ankara, 2005.

Sayar, Mustafa Hamdi, “Eskiçağda Trakya ve Traklar” *Toplumsal Tarih*, Sayı. 173, İstanbul: 2008

Sevin, Veli , *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2000.

Sevin, V., “*Anadolu Arkeolojisi*” İstanbul, 2003.

Strabon, Coğrafya, Anadolu (Kitap XII , XIII, XIV) çev. A. Pekman, İstanbul, 1987.

Şahin, Işık “Roma Yolu Via Egnatia” *Keşan Sempozyumu*, Keşan, 2006.

Thorpe, Martin, *Roma Mimarlığı*, İstanbul, 2002.

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3635&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3635&html=ages_detail_t.html&layout=web)
(15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3383&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3383&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=4700&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=4700&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=407&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=407&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1284&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1284&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2409&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2409&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=763&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=763&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=979&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=979&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1027&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1027&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1183&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1183&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=519&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=519&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3391&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3391&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2767&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2767&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=3176&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=3176&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=556&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=556&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=733&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=733&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

TAY

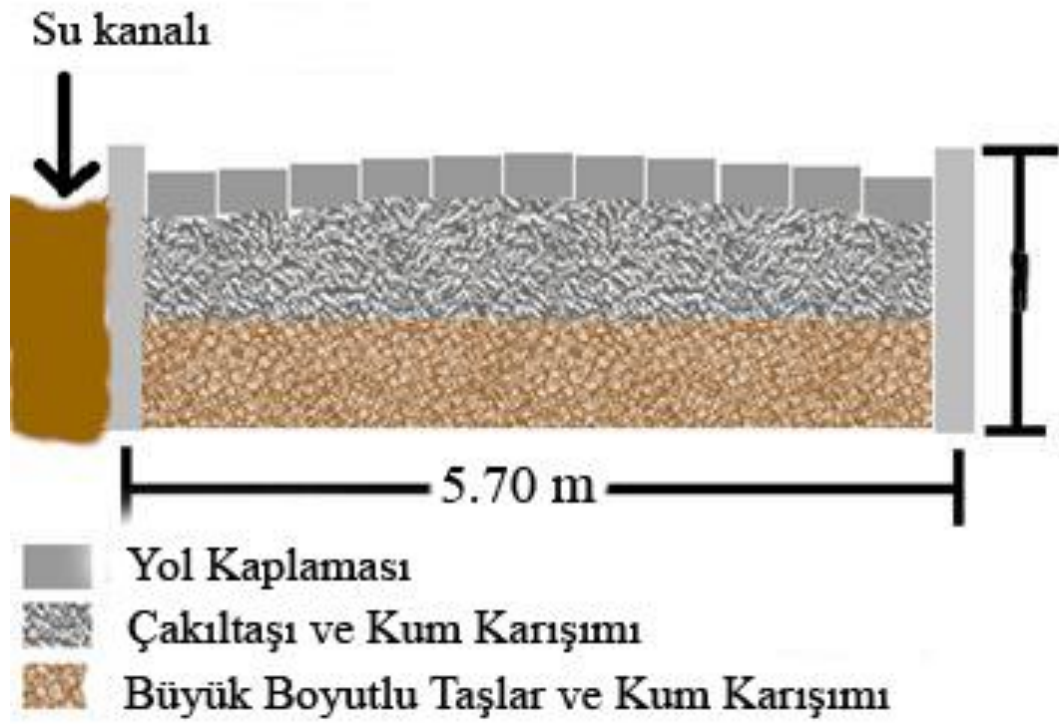
[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=4701&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=4701&html=ages_detail_t.html&layout=web) (15.12.2009).

Wheeler, Mortimer, *Roma Sanatı ve Mimarlığı*, İstanbul, 2004.

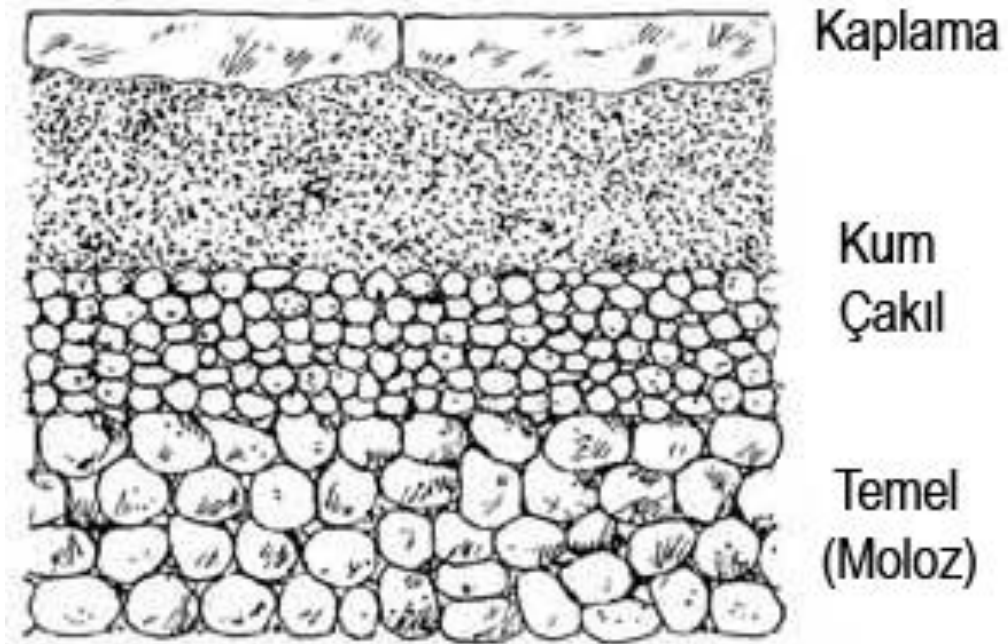
Wiener, Wolfgang Müller, "*İstanbul'un Tarihsel Topografyası*" İstanbul, 2001

Zachariadou, E. (ed.), *Sol Kol – Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380 - 1699)*, İstanbul, 1999.

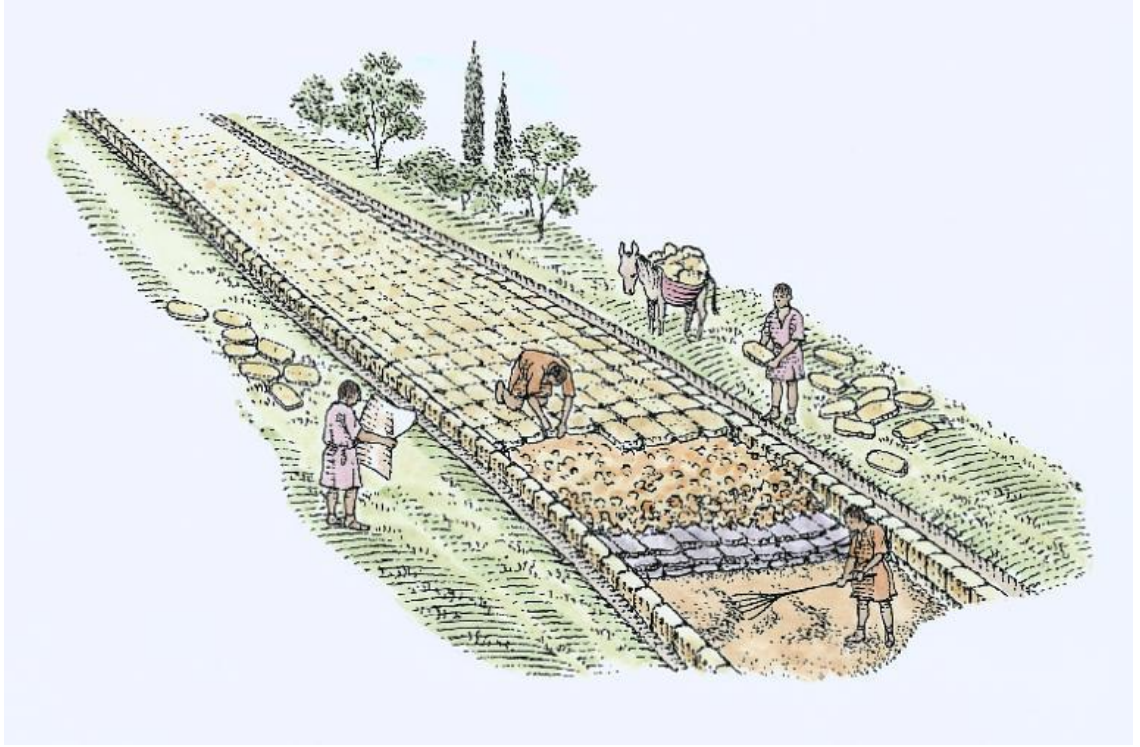
LEVHALAR

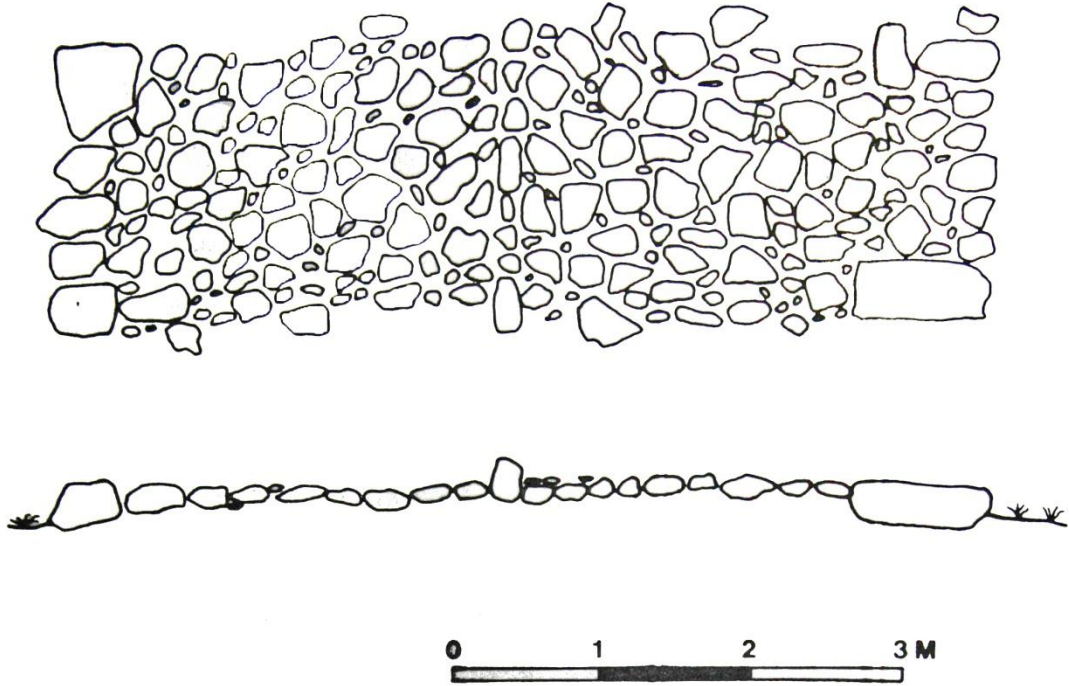
Çizim 1. Yol Kesiti

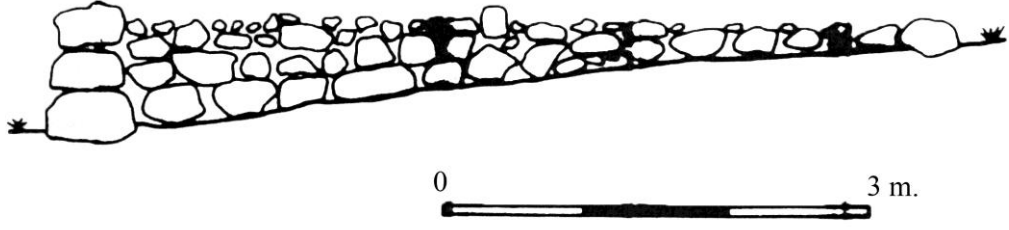
Çizim 2. Yol Kesiti

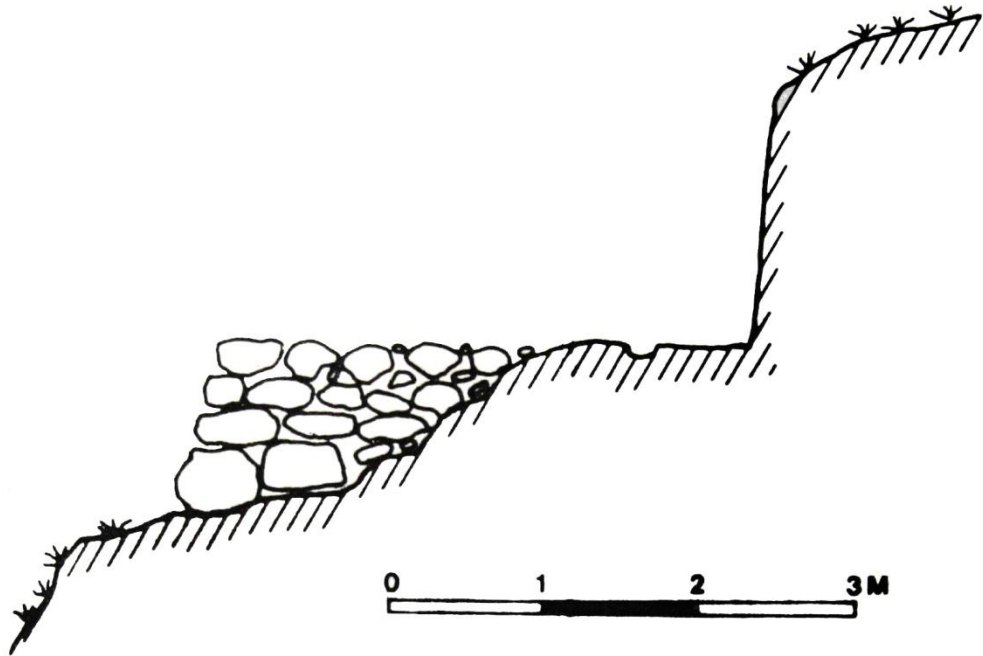
Resim 1. Yol Yapımı

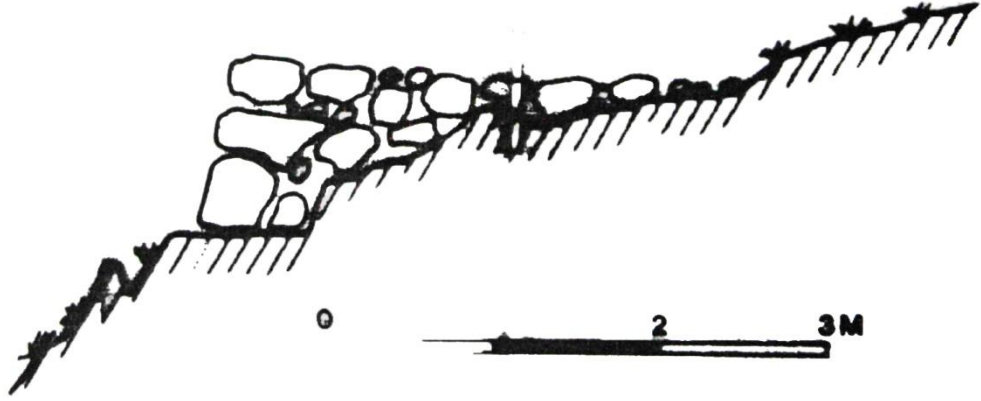
Çizim 3. Ovalık Arazide İnşa Edilen Yol Planı ve Kesiti

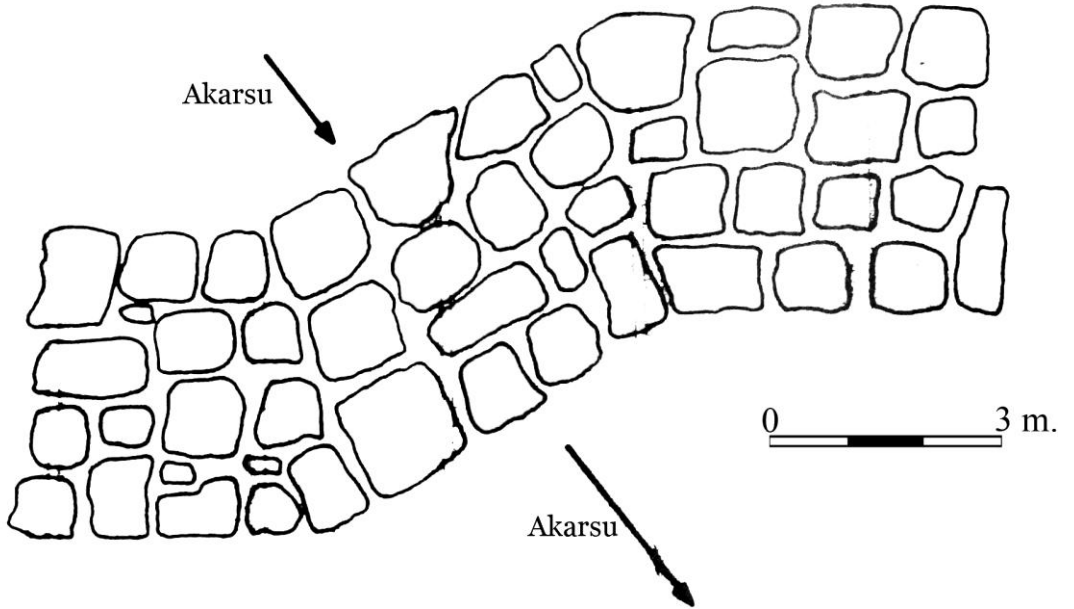
Çizim 4. Eğim Oranı Az Olan Arazilerde İnşa Edilen Yol Kesiti

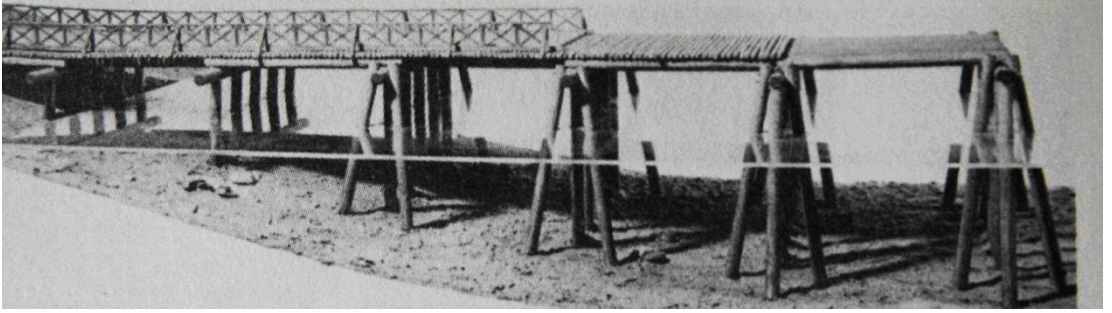
Çizim 5. Eğim Oranı Yüksek Arazilerde (Ana Kaya Yontularak) İnşa Edilen Yol Kesiti

Çizim 6. Eğim Oranı Yüksek Arazilerde (Ana kaya yontulmadan) İnşa Edilen Yol Kesiti

Çizim 7. Nehir Geçiti

Resim 2. Ahşap Köprü

Resim 3. Taş Temelli Ahşap Köprü

Resim 4. Duba Köprü (Traianus Sütunundan Detay)

Resim 5. Taş Köprü

Resim 6. İstanbul – Kırım Yolundan Detay (Sivastopol Yakınları)

Resim 7. İstanbul – Kırım Yolundan Detay (Sivastopol Yakınları)

Resim 8. Via Egnatia'dan Detay (Kavala yakınları)

Resim 9. Via Egnatia'dan Detay (Phillippi)

Resim 10. Via Ehnatia'dan Detay (Ainos)

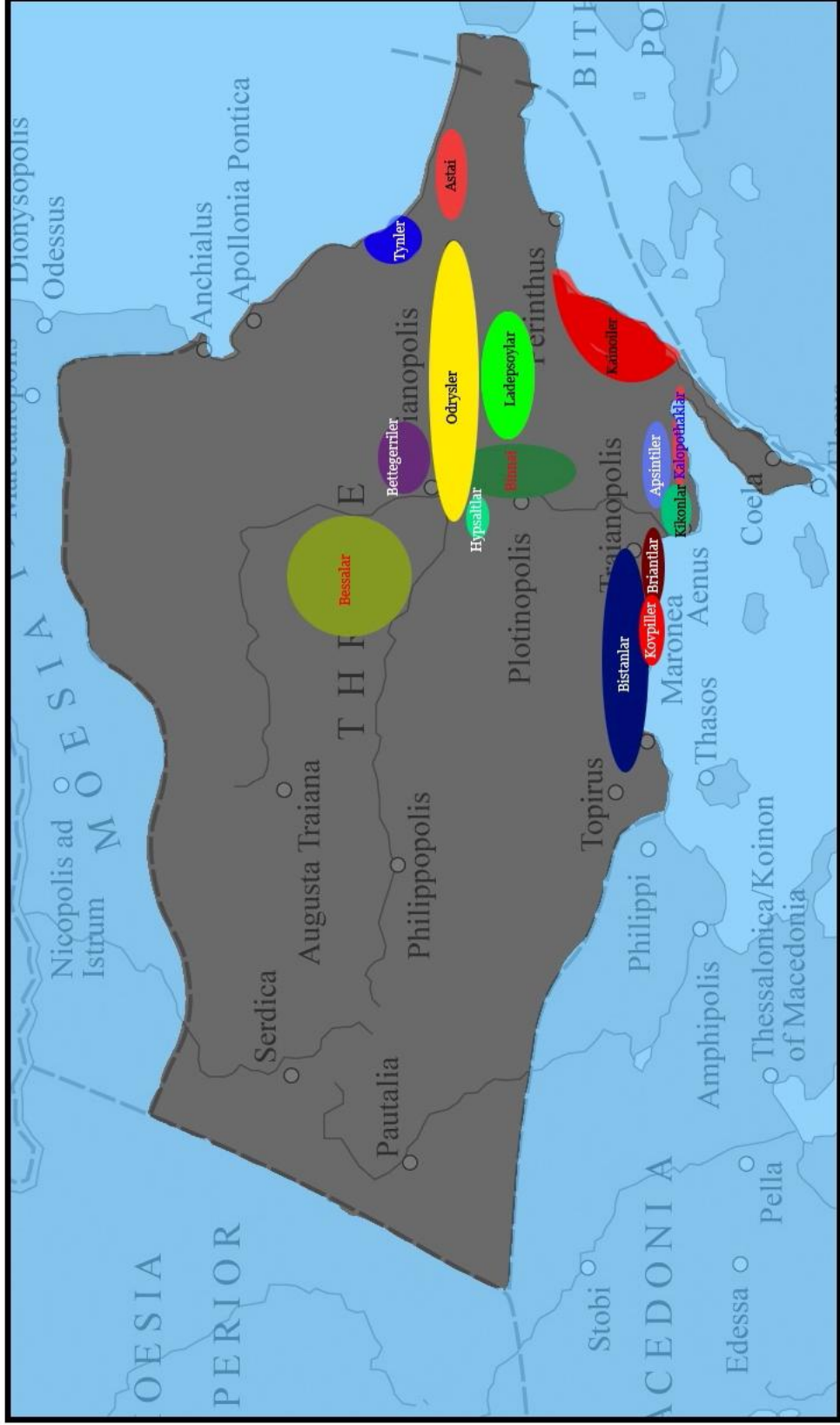
Resim 11. Via Egnatia'dan Detay (Traianoupolis)

Resim 12. Via Egnatia'dan Detay (Komara Köyü – Batı Trakya)

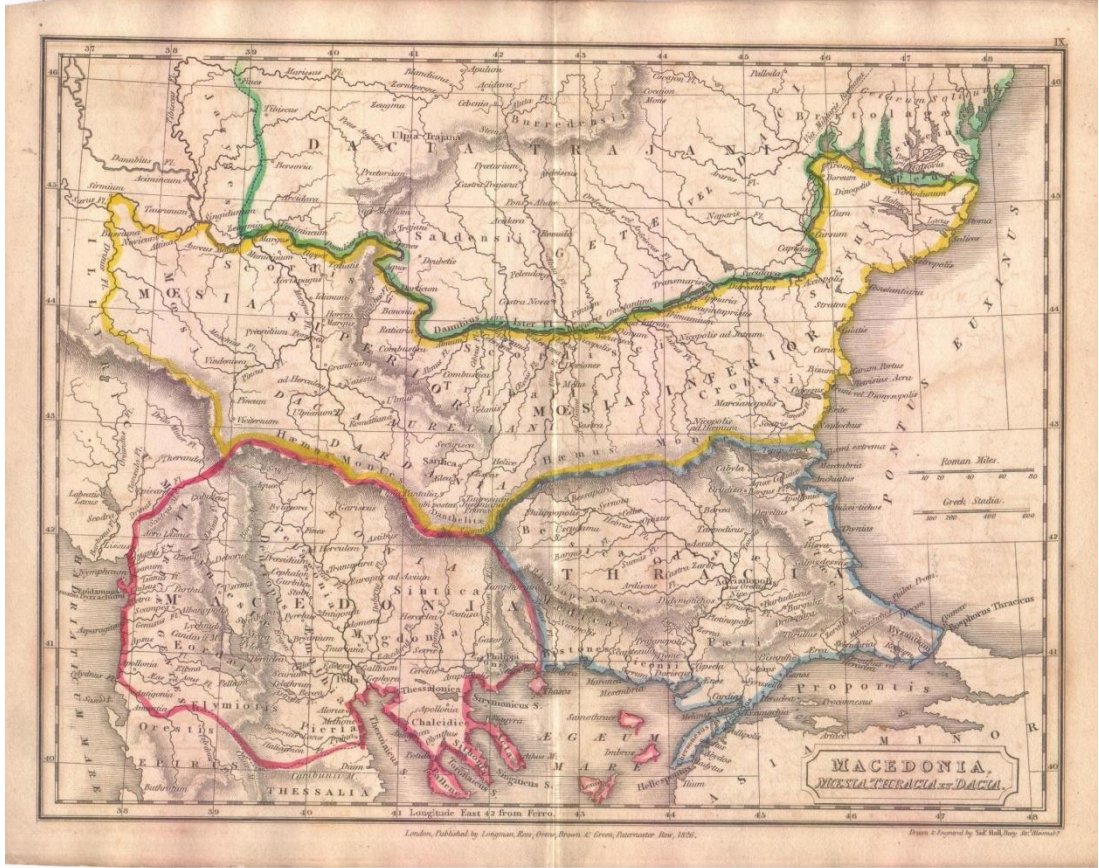
Resim 13. Via Egnatia'dan Detay (Neapolis- Kavala)

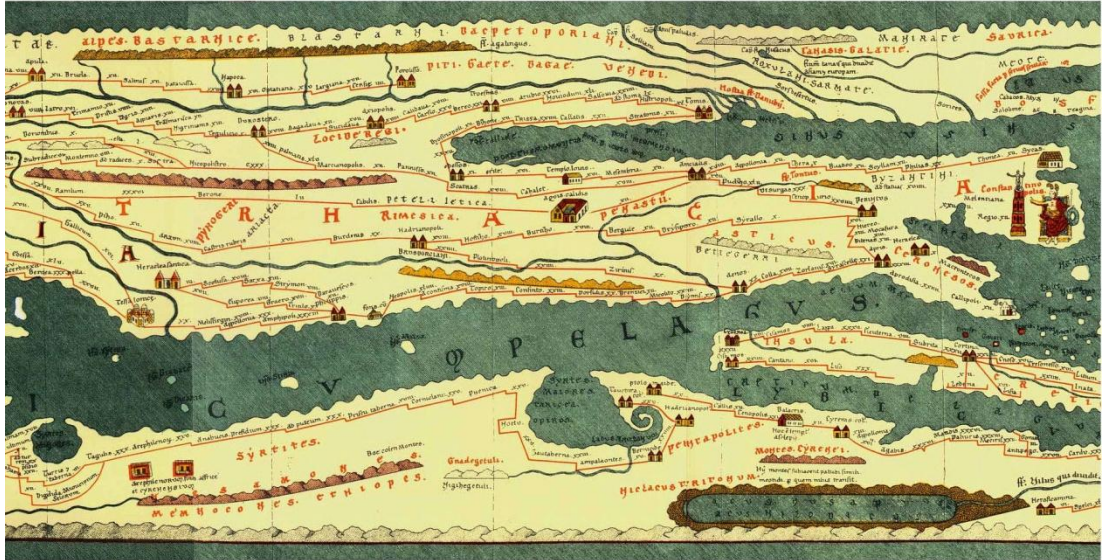
Harita 1. Demir Çağları Thrak Kabileleri Yayılım Alanları

Resim 14. Havsa – Söğütlüdere Köyü Roma Dönemi Miltası

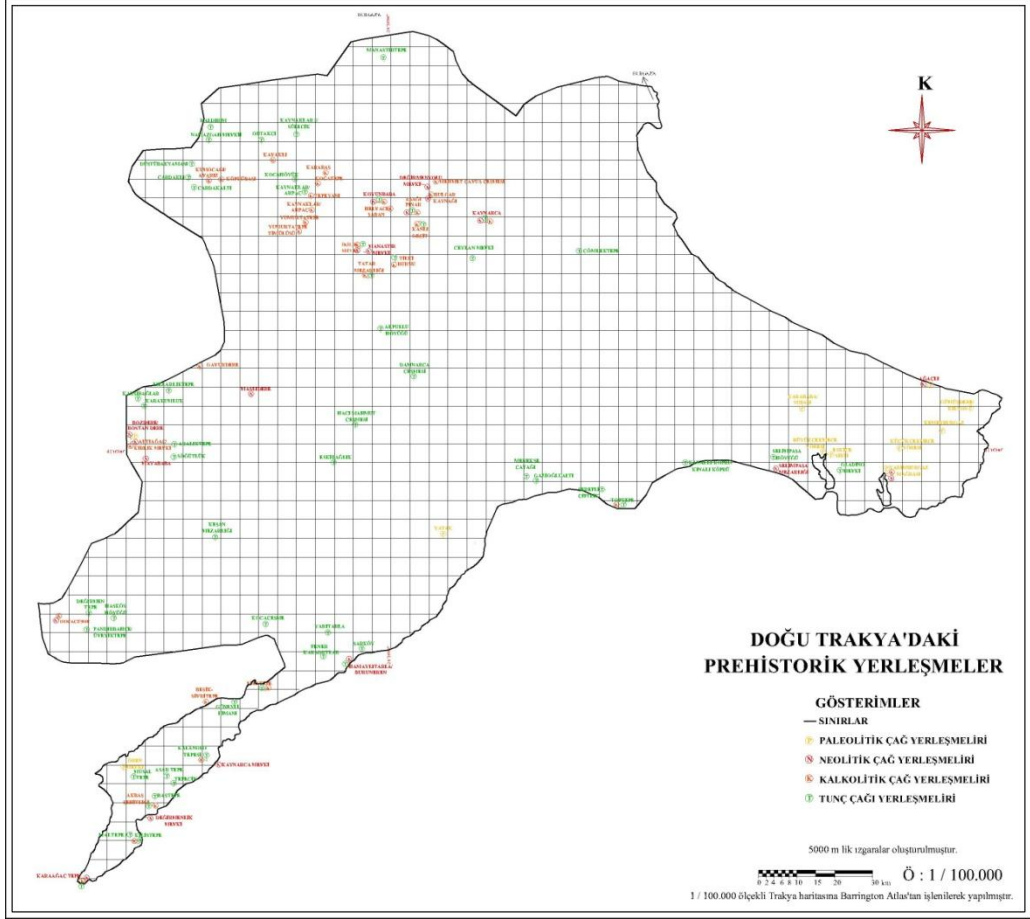
Harita 2 Trakya Bölgesi Sınırları

Harita 3. Tabula Peutingeriana Trakya Bölgesi Detayı

Ek 1.

Prehistorik Dönem Trakya Yerleşimleri Haritası

Ek 2.

Trakya'da Klasik Dönem
Yerleşmeleri ve Roma
Yolları Haritası

